

Archeo-rapport 27
Het archeologische vooronderzoek aan 'De Dry Croonen'
te Zoutleeuw

Kessel-Lo, 2010
Studiebureau Archeologie bvba

Archeo-rapport 27
Het archeologische vooronderzoek aan 'De Dry Croonen'
te Zoutleeuw

Colofon

Archeo-rapport 27 Het archeologische vooronderzoek aan 'De Dry Croonen' te Zoutleeuw

Opdrachtgever:	Mezza-invest bvba
Projectleiding:	Maarten Smeets
Uitvoering veldwerk:	Michiel Steenhoudt Ben Terryn Vanessa Vander Ginst
Auteurs:	Maarten Smeets & Michiel Steenhoudt
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (behalve figuren 1 t.e.m. 7, 21)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2010, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve gegevens

Naam site:	Kapelstraat, Grote Markt, Dr. René Lowetstraat
Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Zoutleeuw
Deelgemeente:	Zoutleeuw
Adres:	Kapelstraat, Grote Markt, Dr. René Lowetstraat
Kadastrale gegevens:	Afdeling 1, Sectie B, percelen 327d, 334/02c, 335, 336e, 336f en 339c
Projectcode:	ZO-10-GR
Opdrachtgever:	Mezza-invest bvba, Doelstraat 26, 3545 Halen
Vergunningsnummer:	2010/063
Naam aanvrager:	Michiel Steenhoudt
Aanvraagdatum:	9 februari 2010

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1: Inleiding en situering	p. 2
1.1 Korte historiek	p. 2
1.2 De bodemkundige situering	p. 4
1.3 Reeds gekende archeologische vindplaatsen	p. 5
Hoofdstuk 2: Werkmethode	p. 9
Hoofdstuk 3: Beschrijving van de sporen en structuren	p. 13
3.1 Werkput 1	p. 13
3.2 Werkput 2	p. 15
3.2.1 Vlak 1	p. 15
3.2.2 Vlak 2	p. 16
3.2.3 Interpretatie	p. 17
3.3 Werkput 3	p. 18
Hoofdstuk 4: De vondsten	p. 19
4.1 De vondsten uit werkput 1, vlak 1	p. 19
4.2 De vondsten uit werkput 2, vlak 1	p. 21
4.3 De vondsten uit werkput 2, vlak 2	p. 25
4.4 De vondsten uit de ophogingslagen en werkput 3	p. 26
4.5 Besluit	p. 27
Hoofdstuk 5: Besluit en advies	p. 29
Bibliografie	p. 32
Bijlagen	p. 33
Bijlage 1: Sporeninventaris	p. 34
Bijlage 2: Vondsteninventaris	p. 36
Bijlage 3: Fotoinventaris	p. 38
Bijlage 4: Ceramiektekeningen	p. 41
Bijlage 5: Profieltekeningen	p. 56
Bijlage 6: Opgravingsplannen	p. 60

Hoofdstuk 1 Inleiding en situering

Naar aanleiding van een nieuwbouwproject met een ondergrondse parking in het centrum van Zoutleeuw, gelegen tussen de Kapelstraat, de Groenplaats en de Grote Markt, werd door het Agentschap Ruimte en Erfgoed een prospectie met ingreep in de bodem in de vorm van drie proefputten bevolen.

In samenspraak met het Agentschap Ruimte en Erfgoed werd de plaatsing van de werkputten afgesproken. Het terrein werd in twee gedeeld door een scheidingsmuur. Twee putten zijn ten zuiden van deze muur gegraven en één put ten noorden. Bij de inplanting werd rekening gehouden met de zones die verstoord zouden worden en met de reeds relevante zichtbare structuren zoals de scheidingsmuur waarvoor dezelfde bouwmaterialen gebruikt werden als voor de kerk en het beschermde huis op de zuidoostelijke hoek van het projectgebied. Daarom werd de eerste werkput naast deze scheidingsmuur gepland om zo een zicht te krijgen op de fundering en opbouw van deze muur en om een eventuele datering te kunnen bekomen. De tweede werkput werd een tiental meters meer naar het noordwesten gegraven omdat in deze zone de versterking nog maximaal zou zijn terwijl ten zuidoosten van werkput 1 een groenzone gepland is. De inplanting van de meest noordelijk gelegen, derde werkput werd echter beperkt door de aanwezigheid van enkele bouwvallige constructies op het terrein waarrond vanuit veiligheidsoverwegingen een buffer werd gelaten.

Het onderzoek werd toevertrouwd aan Studiebureau Archeologie bvba. Het terreinwerk liep van 5 tot en met 9 maart 2010. De graafwerkzaamheden zijn onder begeleiding van de vergunninghoudende archeoloog uitgevoerd tot op het eerste archeologisch niveau. Vanaf dit niveau werd, waar het mogelijk was, met de hand verdiept.

1.1 Korte historie

De oudste historische bron over Zoutleeuw gaat terug tot het einde van de 10de eeuw waarin sprake is van een eerste parochiekerk, namelijk de Sint-Sulpitiuskapel die ten zuiden van het huidige centrum gelegen is¹. In 1130 werd de stad in noordelijke richting uitgebreid. Het was toen dat ook een eerste verdedigingsmuur met poorten en een gracht opgericht werd. Tot deze fase behoort de poort met CAI-nummer 3880. Op de kaart van Jacob van Deventer (1560) (fig. 1) is deze omwalling nog te zien. De hertogen van Brabant hebben rond deze tijd ook de kleine Gete net voor de stad in twee gesplitst zodat de Gete hier ontlast werd en het overvloedige water in de Vloedgracht terecht kwam². In 1236 is de parochiekerk overgebracht naar de Sint-Leonarduskapel die op de plaats stond van de huidige kerk. De Kleine Gete was bevaarbaar gemaakt zodat een rechtstreekse verbinding met Antwerpen tot stand kwam³. Op deze manier begon het belang als handelscentrum toe te nemen. Zoutleeuw was de meest inlands gelegen haven van het oostelijk Scheldebekken⁴. De economische groei werd nog bevorderd door de aanleg van de weg tussen Brugge en Keulen⁵.

¹ http://www.zoutleeuw.be/237_nl.html#Geschiedenis

² Opsteyn 1996: 12-14.

³ http://www.zoutleeuw.be/237_nl.html#Geschiedenis

⁴ Opsteyn 1996: 12-14.

⁵ http://www.zoutleeuw.be/237_nl.html#Geschiedenis

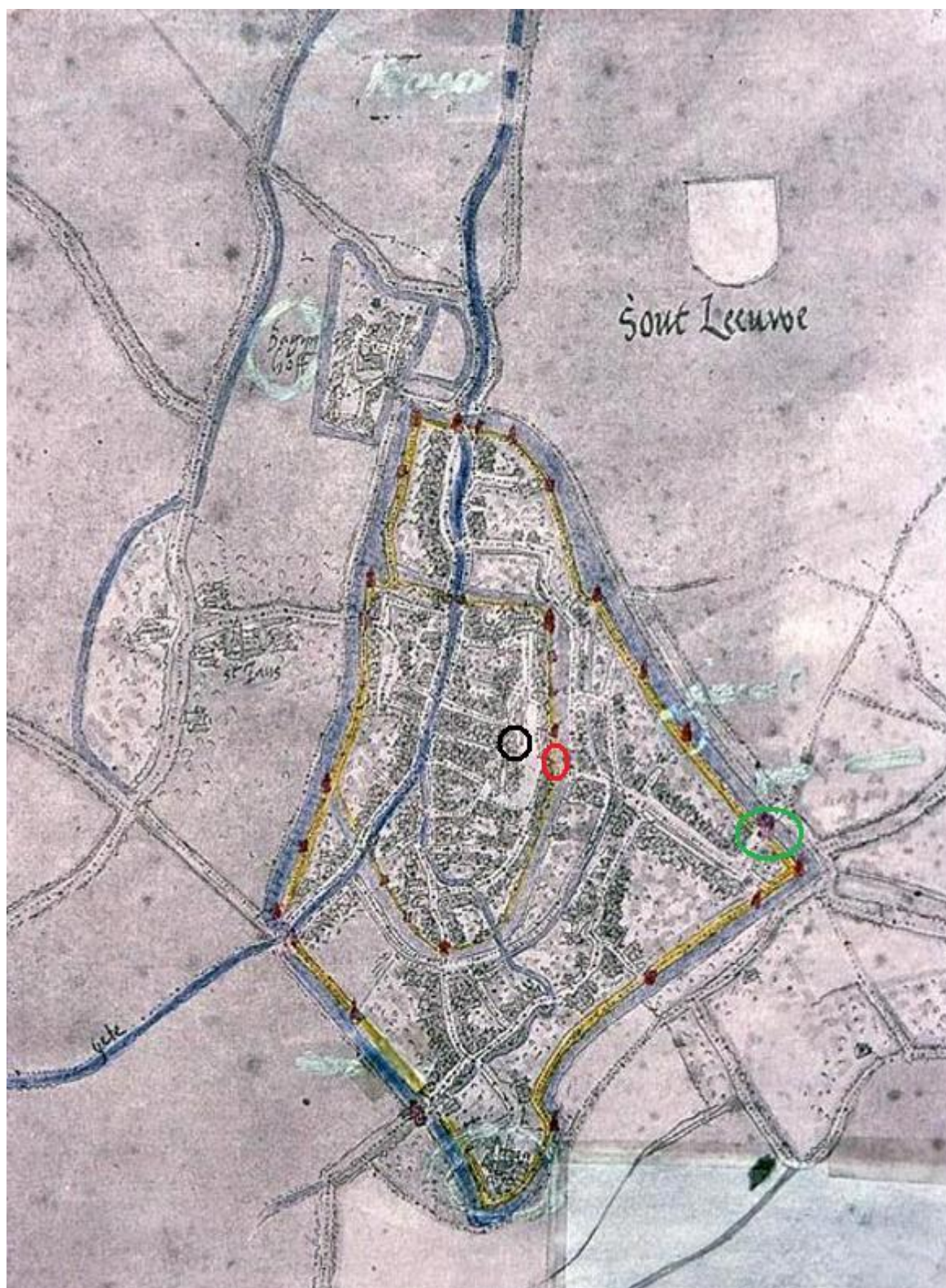

Fig. 1: De kaart van Jacob van Deventer (1560). In het zwart is het projectgebied aangeduid, in het rood de toegangspoort (CAI 3880) en in het groen de toegangspoort (CAI 20110).

In de 13de eeuw kreeg de stad van de hertogen van Brabant een aantal belangrijke vrijheden in ruil voor bescherming en verdediging tegen het prinsbisdom Luik. De lakennijverheid had op dat moment voor een enorme economische groei gezorgd. Het “Leeuws laken” werd in het hele Maas- en Rijnland, Frankrijk en Engeland verhandeld. Door deze welvaart werd Zoutleeuw in 1312 één van de hoofdsteden van Brabant.

Om de constante dreiging vanuit Luik te kunnen weerstaan werd tussen 1330 en 1350 een tweede verdedigingsmuur gebouwd die een deel van de westelijke ringmuur overnam (fig. 1). Voor deze muur werd een brede gracht gegraven. Tegelijk zou op dat moment een derde verdediging geconstrueerd zijn die bestond uit aarden wallen en droge grachten⁶.

Pas in de 15de eeuw, mede door de opkomst van het Engelse laken en het bevaarbaar maken van de Grote Gete daalde het belang van het handelscentrum Zoutleeuw ten voordele van Tienen. Toch deed de stad er alles aan om de schijn hoog te houden en in 1538 bouwde ze een prestigieus stadhuis. Voor de 16de eeuw werd de benaming Zoutleeuw nooit gebruikt. De stad noemde “Leeuw”. In 1678 en 1701 werd Zoutleeuw bezet door de Fransen. Pas in 1705 konden de geallieerden de stad heroveren. Het Oostenrijks bewind zorgde voor een rustigere tijd, maar de vele kloosters werden zwaar getroffen door de hervormingen van Jozef II die de kerk losmaakte van Rome en aan de staat onderwierp. Na de inlijving van onze gewesten bij Frankrijk, werd het prinsbisdom Luik opgeheven en hiermee viel ook de dreiging van deze regio weg. Hierdoor verdween de strategische betekenis van Zoutleeuw.

In 1814 werd het Koninkrijk der Nederlanden opgericht en koning Willem streefde naar een herstel van de handel en nijverheid waardoor hij de bevolking op zijn hand kreeg, maar het verzoek om de Kleine Gete terug bevaarbaar te maken werd niet ingewilligd⁷.

1.2 De bodemkundige situering

Het te onderzoeken projectgebied wordt op de bodemkaart (fig. 2) weergegeven als bebouwde zone (OB) met er rond een sterk vergraven zone (OT) en een opgehoogde zone (ON). De bodems ten westen van Zoutleeuw bestaan vooral uit natte tot zeer natte leembodems zonder profielontwikkeling (Alp, Adp en Ahp). Ten oosten van Zoutleeuw zijn er vooral matige natte zandleembodems (Ldp, Lda en wPcc) en zwak tot matig gleyige kleibodems met een onbepaald profiel (UDx en EDx) te vinden. De leembodems zijn gelegen langs de Kleine Gete. Vermits het projectgebied op minder dan 100 m ten oosten van de Kleine Gete gelegen is, zijn waarschijnlijk ook binnen het projectgebied deze natte leembodems te vinden.

⁶ Opsteyn 1996: 12-14.

⁷ http://www.zoutleeuw.be/237_nl.html#Geschiedenis

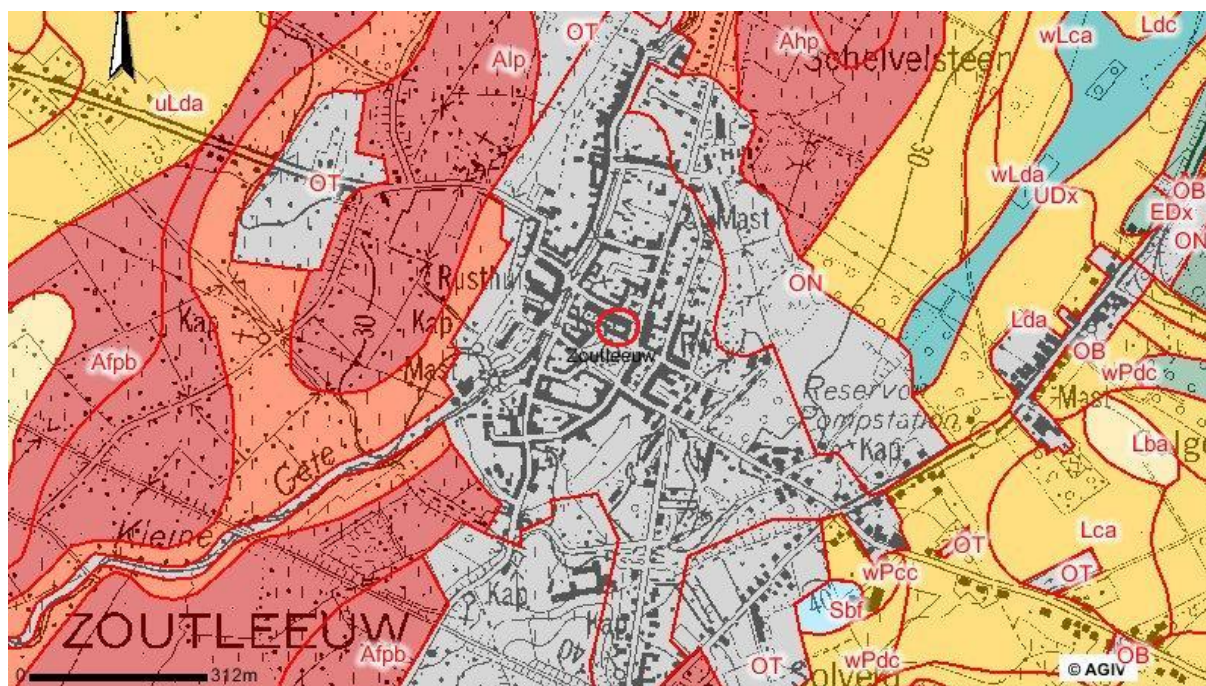

Fig. 2: De bodemkaart met aanduiding van het projectgebied.

1.3 Reeds gekende archeologische vindplaatsen

In de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) zijn in de onmiddellijke omgeving zes vindplaatsen weergegeven (fig. 3). CAI 3186 is de kapel van de Kapelbroeders uit 1324. In november 1991 werd hier een archeologisch onderzoek uitgevoerd naar aanleiding van een verbouwing. Naast een begraafplaats met skeletresten werden ook een aantal uitbraaksporen geregistreerd.

CAI 3880 is een deel van de eerste stadsomwalling. Het betreft de resten van een stadspoort met een deel van de muur en de gracht. Deze stadsomwalling werd gebouwd in 1131.

CAI 5456 is de Sint-Leonarduskerk. In 1125 werd op deze plaats een kapel opgericht die in de 13de eeuw verder werd uitgebreid. De huidige gotische kerk bevat Maaslandse en Franse elementen.

CAI 3185 is het begijnhof van Zoutleeuw dat oorspronkelijk buiten de stad lag tussen de Kleine Gete en de Vloedgracht. In 1578 werd deze locatie verlaten om naar de binnenstad te vluchten. De begijnen kochten in 1588 het klooster van de Grauwzusters, dat aan de Beekstraat gelegen was, en bouwden een nieuwe kerk in de voormalige boomgaard van het vroegere klooster. De kerk werd in 1842 omgevormd tot een gemeenteschool, die afgebroken werd in de jaren '70 van de 20ste eeuw. Restanten van het kerkhof rond de kerk werden aangesneden.

CAI 750 is een deel van de tweede stadsomwalling (de Vesten) ten noordoosten van Zoutleeuw. Het is een zigzaggende lijn. Dit verdedigingssysteem werd tussen 1330 en 1350 gebouwd. De Kruittoren, ook Poedertoren of Heksenkot genoemd (CAI 20110), behoort ook tot dit verdedigingssysteem. Het is de enige stadstoren waarvan bovengrondse resten bewaard zijn gebleven.

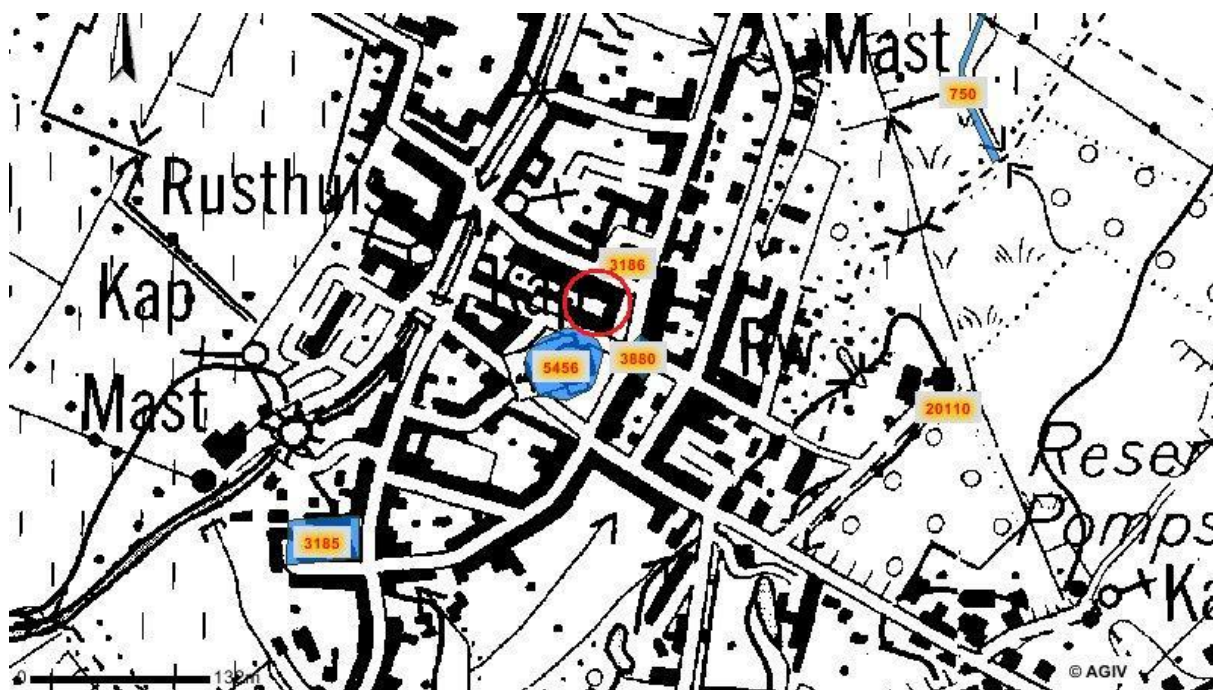

Fig. 3: CAI kaart met aanduiding van het projectgebied.

Binnen een straal van ongeveer 100 m ligt de Sint-Leonarduskerk ten zuiden, de kapel van de Kapelbroeders ten noorden, en de resten van de eerste verdedigingsgracht en wal ten oosten van het projectgebied. Het mag duidelijk zijn dat de archeologische verwachting van het te onderzoeken terrein hoog is. Er moet evenwel rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat er reeds veel verstoord werd door recente bewoning.

Fig. 4: Kaart van Jacob van Deventer met aanduiding van het projectgebied in het zwart en de stadspoort met gracht en wal uit 1131 (CAI 3880) in het blauw.

Op de kaart van Jacob van Deventer (1550-1565) (fig. 4) is het projectgebied, gelegen tussen de Sint-Leonarduskerk en de kapel van de Kapelbroeders helemaal ingenomen door bewoning. Ten zuidwesten van het projectgebied, aan de overkant van de Grote Markt, is de eerste stadsomwalling met gracht en de stadspoort ook nog afgebeeld.

Op de Ferrariskaart (1771-1778) (fig. 5) is er binnen het projectgebied een betrekkelijk grote onregelmatige structuur weergegeven. Verder zijn ook de Vesten (CAI 750) ten oosten van Zoutleeuw en de restanten van de eerste verdedigingsmuur te herkennen. De gracht van de eerste stadsmuur is wel verdwenen.

Het lijkt er op dat de onregelmatige structuur helemaal in het noordwesten van het projectgebied lag en dat het deel ten zuidoosten hiervan deel uitmaakte van de Grote Markt.

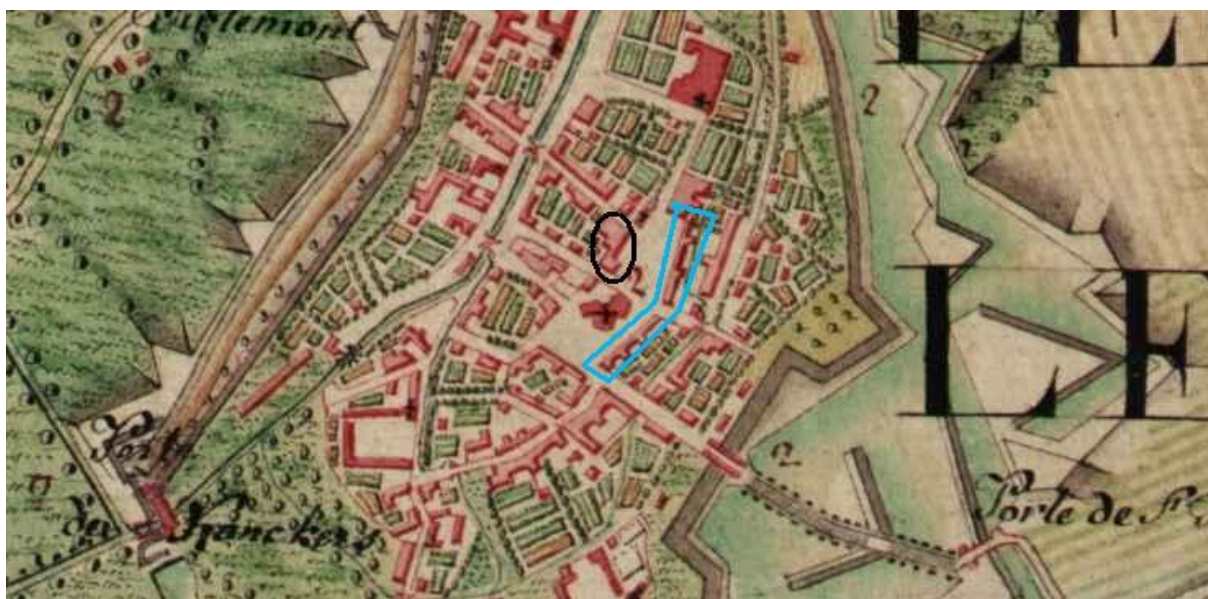

Fig. 5: De Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied in het zwart. De eerste verdedigingsmuur is in een blauwe kader aangeduid.

Op de kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (fig. 6) (1805-1879) is de huidige situatie ongeveer te herkennen. De woning op de hoek van de Grote Markt naast de kerk met de achterbouw staat er nu ook nog steeds. Het gebouw dat erachter afgebeeld staat, is nu echter verdwenen en op deze plaats is in het verlengde van de achterbouw een even breed bijgebouw met een tuinmuur en een poort gekomen. Aan de kant van de Grote Markt lijkt niet veel veranderd te zijn en ook langs de zijde van de Kapelstraat staan ongeveer dezelfde volumes. De binnentuinen zijn nu echter bijna volledig ingenomen door een grote bouwvallige loods.

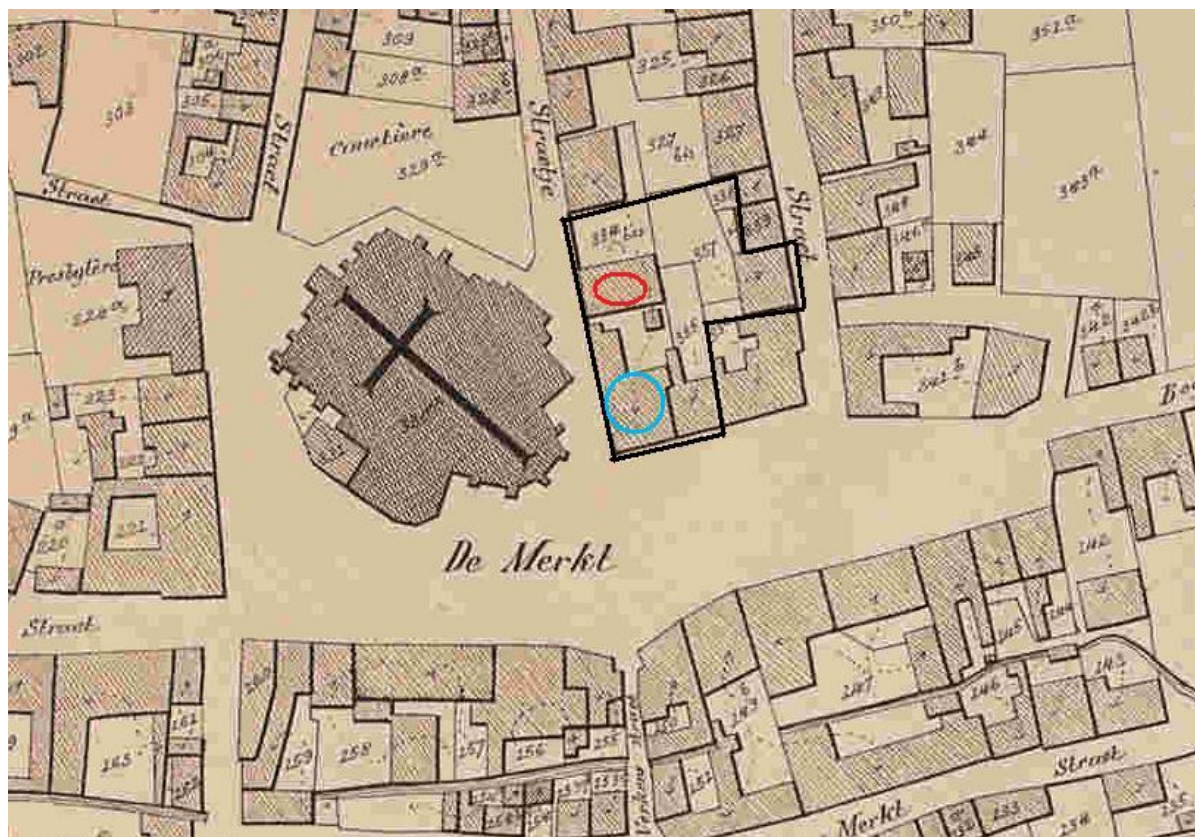

Fig. 6: De kadasterkaart van Philippe-Christian Popp met aanduiding van het projectgebied in het zwart. In het blauw is de woning op de hoek van de Grote Markt met bijgebouw aangeduid en in het rood het verdwenen gebouw.

Hoofdstuk 2 Werkmethode

Binnen het projectgebied werden drie proefputten (fig. 7) gemaakt van elk 3 m op 3 m. De teelaarde of verharding werd machinaal verwijderd (fig. 8) tot op het niveau waar de archeologisch relevante sporen terug te vinden waren.

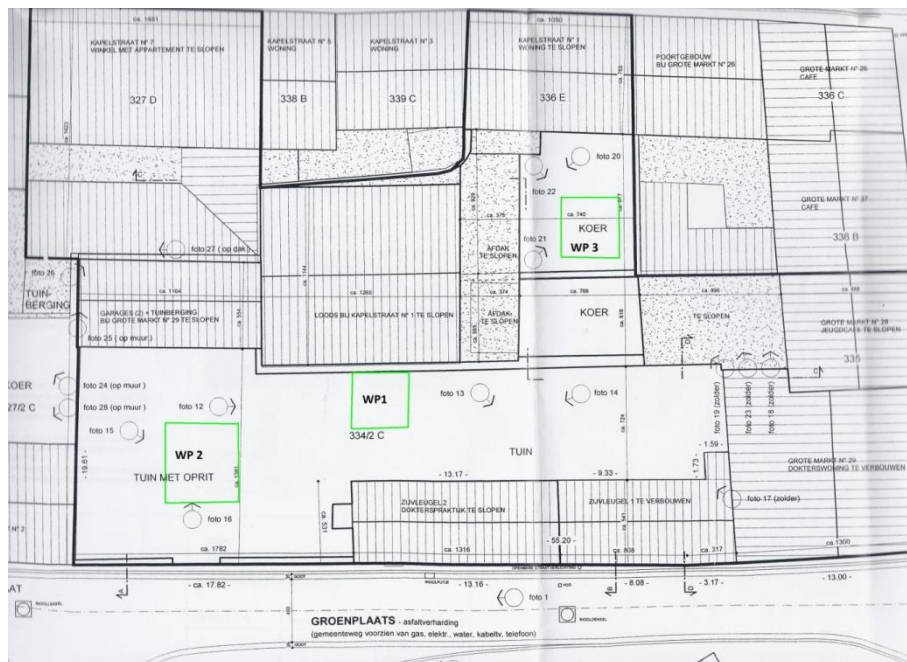

Fig. 7: De inplanting van de proefputten.

Fig. 8: Machinaal verwijderen van de bovenlaag.

Werkput 1 werd tegen de scheidingsmuur (fig. 9) aangelegd in de binnenhof van de woning op de hoek van de Grote Markt. De plaatsing van deze put werd vooral ingegeven door de gebruikte materialen die langs de andere kant in deze muur opgemerkt werden. Het zijn dezelfde materialen als de bouwmaterialen van de Sint-Leonardus kerk. In de binnentuin, waar de werkput gelegen is, bleek tegen deze oudere muur echter een recente muur geplaatst te zijn. Bij het uitgraven van de put bleek al snel dat de fundering hiervan maar 30 cm diep was en hierdoor is de muur beginnen scheuren (fig. 10). Er is uit veiligheidsoverweging besloten om de put terug dicht te maken. Omdat de andere kant van deze muur niet bereikbaar was voor de kraan, kon geen nader onderzoek van de muur gebeuren, en werd een andere put gegraven in de binnentuin, 3 m van de muur weg.

Fig. 9: Een zicht op de scheidingsmuur vanuit de binnenkoer van het jeugdhuis 'De Paljas'.

Werkput 2 is in het zuidwestelijke deel van het terrein gegraven, net tegenover de toegangspoort van het perceel.

Werkput 3 werd in het noordelijke deel van het terrein aangelegd. Dit deel is enkel toegankelijk via de Kapelstraat. De inplanting van deze put werd beperkt door de aanwezigheid van een bouwvallige loods, een smeerput en een ondergronds geplaatste stookolietank (fig. 11). De put werd tegenover de noordelijke ingang van het perceel gegraven, naast de scheidingsmuur van de oostelijk gelegen percelen en langs de verstoring van de stookolietank. Omwille van stookolievervuiling en een zeer hoge grondwaterstand is deze werkput maar beperkt onderzocht geweest.

Fig. 10: De scheur in de scheidingsmuur nadat werkput 1 werd aangelegd.

Fig. 11: De bouwvallige loods.

Alle sporen en profielen werden opgekuist en gefotografeerd. Nadien werden ze manueel ingetekend op schaal 1/20. Omwille van de duidelijkheid en leesbaarheid (een computertekening geeft nu éénmaal veel minder de kleurschakeringen weer) zijn de vlaktekeningen en profielen in bijlagen 5 en 6 niet ingekleurd. De originele veldtekeningen zijn wel natuurgetrouw ingekleurd.

De putten en meetpunten zijn topografisch ingemeten. De aanwezige vondsten zijn per spoor en stratigrafische laag ingezameld en per werkput werd een nieuwe sporenlijst begonnen. Omwille van de hoge grondwaterstand (fig. 12) bleek het enkel in werkput 2 mogelijk een tweede vlak aan te leggen.

Fig. 12: Werkput 3 stond na 10 minuten helemaal onder water.

Hoofdstuk 3 Beschrijving van de sporen en structuren

3.1 Werkput 1

In werkput 1 werd omwille van de hoge grondwaterstand maar 1 vlak aangelegd. In het vlak werden vijf sporen geregistreerd. Spoor 3 wordt op dit moment geïnterpreteerd als de hoek van een structuur waarbij de rest van deze structuur zich uitstrekt naar het zuiden. Naast dit spoor, aan de binnenkant van de hoek, lag een zeer harde 'aangelopen' laag die geïnterpreteerd wordt als een vloerniveau (spoor 1). Ook deze laag maakt dezelfde hoek van 90°. In de ruimte die dan nog zichtbaar was bevond zich een los, grijs zandlaagje dat in profiel 6 tot 8 cm dik was (fig. 13).

Fig. 13: Sporen 1, 2 en 3 in werkput 1.

De zone ten noordwesten van spoor 3 was door de natte omstandigheden zeer slecht proper te maken, wat de leesbaarheid beperkt heeft. Dit deel is ook iets lager gelegen dan spoor 3 omdat tijdens het opkuisen hier eerst een laag modder verwijderd moest worden. Spoor 4 bestaat uit twee grote natuurstenen blokken. En ook in spoor 5 werden een aantal natuurstenen naast elkaar waargenomen. Deze stonden echter onder water waardoor er geen volledige registratie mogelijk was. Deze natuurstenen in spoor 5 kunnen gesitueerd worden naast de vindplaats van een fragment van een vetvanger.

Sporen 1, 2 en 3 werden gecoupeerd (fig. 14). Hierbij viel op dat onder spoor 2 terug een laag met grote onregelmatige natuurstenen (spoor 6) lag. Onder deze laag zat een dun geel leemlaagje, spoor 7. Sporen 6 en 7 staan echter niet in verband met spoor 3, en onder spoor 3 werden geen andere resten gevonden die wijzen op een fundering.

Fig. 14: De coupe van sporen 1, 2 en 3 in werkput 1.

Of de gevonden structuur een gebouw betreft kan op dit moment niet met zekerheid gezegd worden. De oppervlakte van de werkput is hiervoor te klein en de stand van het grondwater was te hoog.

De profielen van deze werkput tonen aan dat het projectgebied op deze plaats opgehoogd werd. Onder het tuinpad en de laag stabilisé zat een zwarte humusrijke laag, hieronder zaten 3 lagen die als ophogingslagen geïnterpreteerd werden. In lagen 11 en 12 zat zeer veel bouw materiaal wat op de afbraak van een gebouw kan wijzen, waarbij het puin verspreid werd over het terrein. Deze lagen werden op het zuidoostelijk en het zuidwestelijk profiel geregistreerd. Het noordoostelijke en het noordwestelijke profiel waren verstoord door de graafwerken van de eerste poging om werkput 1 aan te leggen.

3.2 Werkput 2

In werkput 2 werden de eerste sporen op ongeveer 90 cm diepte aangetroffen. Hierdoor was het in deze werkput wel mogelijk om een tweede vlak aan te leggen.

3.2.1 Vlak 1

In vlak 1 werden 17 sporen geregistreerd. Het opvallendste spoor in dit vlak is spoor 6, een muurfragment dat aan de noordoostelijk kant uit twee grote ijzerzandstenen blokken bestond. Hiertegen zat aan de zuidwestkant een pakket wit-gele kalkmortel met daartegen nog twee grote bakstenen (26 x 12,5 x 4 cm). Er werd van dit spoor een coupe (fig. 15) gemaakt waarbij opviel dat de bakstenen naar onder toe verdwenen en vervangen werden door ijzerzandstenen. In vlak 2 is deze muur verder te volgen als een uitbraakspoor.

Fig. 15: Een coupe van spoor 6.

Langs de noordoostelijke kant van dit spoor zaten twee kleine baksteenlaagjes (sporen 9 en 12) die tijdens het couperen een en dezelfde laag bleken te zijn (fig. 16).

Het gaat om een laag van rode daktegels die voor een deel geglazuurd zijn. Onder deze daktegellaag zat een bruin tot zwarte brandlaag met veel houtskool en baksteengruis. Ook spoor 8, dat tegen de ijzerzandstenen van spoor 6 ligt, en spoor 3, tegen het zuidoostelijk profiel, bevatten veel houtskool. Spoor 3 was in vlak 1 te zien als een onregelmatige vlek. Na het couperen bleek het een brandlaag van ongeveer 8 cm dik die op een leemlaag (spoor 32) van 15 cm dik lag.

Fig. 16: Een coupe van sporen 11, 12, 13 en 14.

3.2.2 Vlak 2

In vlak 2 (fig. 17) is spoor 6 verder te volgen als uitbraakspoor. Het is noordwest-zuidoost georiënteerd en ongeveer 50 cm breed. De vulling bestond uit zeer veel geel-witte kalkmortel en brokjes ijzerzandsteen. Naast de reeds gevonden opstand van de muur werden in vlak 2 hier tegenaan nog meer ijzerzandstenen in situ geregistreerd. Dwars hierop, langs de noordoostelijke kant, werd een ander uitbraakspoor zichtbaar, spoor 24. De vulling is dezelfde als deze van spoor 6. Naast spoor 24, werd een rioolbuis aangetroffen, spoor 28. Deze buis is gemaakt in roodbakkend aardewerk die zowel langs de binnen- als de buitenzijde van een loodglazuur voorzien zijn. De buis loopt af naar het noordoosten en begint tegen spoor 6 waar een deel van de buis recht omhoog zat. Aan de zuidwestelijke kant van spoor 6 lag over de volledige breedte van de put een brandlaag (spoor 19) met veel houtskool. Hieronder zat een donkerbruine laag met een beetje houtskool en wat baksteenspikkels als bijmenging.

Fig. 17: Werkput 2, vlak 2.

3.2.3 Interpretatie

Op deze plaats heeft op basis van de breedte van de muren duidelijke een redelijk grote structuur gestaan. Er kan gesteld worden dat er zeker twee kamers waren langs de noordoostelijke kant van spoor 6. In de meest oostelijke kamer werd een pakket leem (spoor 32) aangetroffen dat tot tegen het uitbraakspoor loopt. Dit is ofwel een vloer geweest ofwel een egalisatielaag om de vloer op te leggen. Omwille van de vele brandlagen kan gesteld worden dat het gebouw werd getroffen door een verwoestende brand waarbij het dak (in daktegels) is ingestort, aangezien vooral in de tweede kamer veel resten van deels geglazuurde daktegels werden gevonden. Omdat de straat langs de kerk en de huizen op dezelfde plaats zijn blijven liggen, wordt er op dit moment van uitgegaan dat het deel langs de zuidoostelijke kant van spoor 6 ook nog tot het gebouw behoorde. In deze zone zijn echter geen sporen van vloeren teruggevonden en de oppervlakte om een duidelijk beeld te verkrijgen was hiervoor te klein. Wel kan opgemerkt worden dat ook hier over de volledige breedte van de werkput een brandlaag werd geregistreerd.

Of deze structuur te verbinden is met de structuur uit werkput 1 kan aan de hand van dit onderzoek onmogelijk gezegd worden.

In vlak 2 werden twee boringen geplaatst om een beeld te krijgen van de onderliggende stratigrafie. Hieruit bleek dat de natuurlijke bodem na 1,8 m onder vlak 2 aanwezig was. Boring 1 werd naast spoor 6 in spoor 20 geplaatst. Spoor 20 was nog ongeveer 20 cm diep. Hieronder zit een gele kalkmortellaag van ongeveer 20 cm dik, gevolgd door een donkergrijze leemlaag waarin baksteen,

houtscool en hout aanwezig waren. Deze laag was 125 cm dik. Hieronder werd een donkergrijze kleiige leem aangetroffen zonder bijmenging, die als natuurlijke bodem werd geïnterpreteerd. Boring 2 werd in spoor 18 geplaatst. Spoor 18 bleek nog 50 cm diep te zijn. Hieronder werd dezelfde donkergrijze leem aangetroffen als in de eerste boring. Hierin was ook baksteen, houtscool en hout aanwezig en hier was deze laag ongeveer 110 cm dik. Ook hieronder werd de natuurlijke bodem aangetroffen, die bestond uit een donkergrijze kleiige leem zonder bijmenging.

3.3 Werkput 3

Zoals reeds aangehaald werd de plaatsing van werkput 3 beperkt door de aanwezigheid van een heel deel bouwvallige structuren en recente verstoringen. Uiteindelijk bleek dat omwille van veiligheidsoverwegingen maar één plaats bereikbaar was met de kraan. Bij het verwijderen van de betonlaag en de eerste verstoorde laag hieronder, bleek dat er in het zuidoostelijke profiel nog een ondergrondse stookolietank aanwezig was waaruit ook een beetje stookolie had gelekt.

Het was ook hier de bedoeling om de put machinaal te graven tot op het eerste vlak met relevante archeologische sporen. De grondwaterstand was hier echter zo hoog dat het vlak van de put volledig onder water stond vooraleer er sporen konden worden herkend. Omdat er een vervuiling met stookolie in de put had plaatsgevonden, is om gezondheidsredenen besloten om slechts 1 representatief profiel (fig. 18) op te kuisen en te registreren.

Fig. 18: Het profiel van werkput 3.

Hoofdstuk 4 De vondsten

Tijdens het archeologische vooronderzoek werden in totaal 302 vondsten ingezameld (Bijlage 4). Het merendeel hiervan, namelijk 213, was aardewerk (70,6%), terwijl er ook 63 botfragmenten (20,7%), 3 glasfragmenten (1,1%), 4 metalen voorwerpen (1,3%) en 19 bouwelementen (6,3%) werden opgegraven.

Het vondstenmateriaal werd vooral ingezameld in werkputten 1 en 2. Het grootste deel van de vondsten werd gedaan in de verschillende vlakken, maar er werden ook een beperkt aantal vondsten ingezameld die afkomstig waren uit de ophogingslagen. Deze laatste vondsten worden, samen met de enkele vondsten uit werkput 3, samen besproken.

4.1 De vondsten uit werkput 1, vlak 1

In spoor 1 werden naast 1 bodemfragment van een fles (ZO-10-GR-38) en 1 klein fragment van een daktegels met loodglazuur (ZO-10-GR-05) ook 5 roodbakkende aardewerkscherven (ZO-10-GR-11) opgegraven. Twee randscherven waren afkomstig van één en dezelfde grote schaal. Enkel de binnenkant was tot op de rand voorzien van een loodglazuur. De schaal had een blokvormige rand met afgeronde hoeken die licht ondersneden was.

Eén bodemfragment had een uitgeknepen standring en had enkel een loodglazuur aan de binnenzijde. Uitgeknepen standringen worden doorgaans toegeschreven aan kannen of kruiken. Een datering tot in de 15de eeuw is mogelijk⁸.

Verder werden nog twee wandfragmenten aangetroffen. Eén van beide fragmenten heeft aan de buitenzijde een sterk verweerd loodglazuur.

In spoor 2 werden 1 groot botfragment (ZO-10-GR-44) en 4 scherven (ZO-10-GR-45) ingezameld. Een eerste scherf is een wandfragment in roodbakkerd aardewerk met een deel van een oor. Het oor is versierd door middel van vingerindrukken. Aan de buitenzijde is een loodglazuur aangebracht, dat evenwel niet volledig dekkend is, terwijl aan de binnenzijde enkel spikkels en druipsporen zichtbaar zijn.

Daarnaast werd ook 1 klein fragment reducerend gebakken aardewerk van Rijnlandse herkomst gevonden, evenals 2 fragmenten van roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg (het zogenaamde Brunssum-Schinveld). Eén van beide fragmenten is aan de buitenzijde voorzien van een paarsbruine glazuur en kan in periode IV (omstreeks 1350) gedateerd worden⁹. Het tweede fragment is een randfragment van een kom met een bovenaan afgeplatte en verbrede rand met verlengde buitenlip en een lichte inkeping onderaan. Gelijkaardige randfragmenten in grijsbakkerd aardewerk van dit type L106 worden in de 14de eeuw gedateerd¹⁰.

Uit spoor 4 werd een archeologisch volledige drinkbeker of zogenaamde *Jacobakannetje* (fig. 19) uit Siegburg bovengehaald (ZO-10-GR-48). Deze 10 cm hoge beker had een vrij open hals en was voorzien van een aantal heel duidelijke draairillen. Er was geen oor aanwezig. De voet is

⁸ De Groote 2008: 134-135.

⁹ Bruijn 1964: 416.

¹⁰ De Groote 2008: 120, 224.

aangeknepen en de bodem is vlak. Op de onderkant zijn duidelijk de sporen zichtbaar van het lossnijden van het pottenbakkerswiel. Deze drinkbeker is te dateren in de 14de eeuw¹¹.

Bij de herinrichting van de oevers van de Kleine Gete te Zoutleeuw (tussen het najaar van 1994 en de lente van 1996) werd een gelijkaardige drinkbeker aangetroffen. Hier wordt een datering tussen de 12de en het midden van de 14de eeuw vooropgesteld¹².

Fig. 19: *Jacobakannetje* uit spoor 4 in werkput 1.

In spoor 5 konden 5 botfragmenten (ZO-10-GR-47) en 28 scherven (ZO-10-GR-46) gerecupereerd worden. Door de hoge grondwaterstand was het niet mogelijk een duidelijke aflijning van de onderkant van dit spoor waar te nemen. Daarom kregen de vondsten die onder de grondwatertafel staken een aparte vondstnummer (ZO-10-GR-10 en ZO-10-GR-11). Uit de weggeschepte modder werden nog 2 scherven gerecupereerd die eveneens een aparte vondstnummer (ZO-10-GR-19) hebben gekregen.

Uit spoor 5 konden dus 28 scherven ingezameld worden, namelijk 18 in roodbakkend aardewerk, 2 in Maaslands witbakkend aardewerk, 2 uit Langerwehe en 6 in roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg.

Op 3 fragmenten na zijn alle roodbakkende scherven voorzien van een loodglazuur. Twee randfragmenten zijn mogelijk afkomstig van geglazuurde kannen en 1 ongeglaazuurd fragment (wel zeer schaarse spikkels loodglazuur) van een kom met een blokvormige, ondersneden rand met een dekselgeul. Negen andere scherven zijn afkomstig van één grote vetvanger of braadslede. Het is een zeer grote, lage langwerpige schotel met afgeronde hoeken. In één van de korte zijden is een gietuit aanwezig. Vaak is in de tegenoverliggende korte zijde een rond gat om de vetvanger na gebruik makkelijk op te kunnen hangen, maar bij het aangetroffen exemplaar gaat het om een klein handvat dat op de lange zijde staat. Ter hoogte van dit handvat is een aangeknepen standvin aanwezig zodat

¹¹ Bartels 1999: 50. Hähnel 1987: 156.

¹² Opsteyn 1996: 62-64.

de vetvanger schuin gekanteld in het vuur staat. De vetvanger werd onder het spit geplaatst om afdruppend vet op te vangen. De uitgietskuit is vrij eenvoudig uitgewerkt met een iets verbreed uiteinde. De rand van de schotel is versierd met eenvoudige ingekraste golvende lijnen en korte schuine streepjes.

In de 14de eeuw was een vrij smalle vorm met afgeronde hoeken in gebruik. In de 15de eeuw wordt de vorm veel hoekiger. Het aangetroffen exemplaar is dus eerder in de 14de eeuw te dateren¹³. Een vetvanger die bij de werken aan de Kleine Gete werd aangetroffen¹⁴ heeft een veel hoekigere vorm en is in de 15de eeuw te dateren.

Twee scherven zijn als Maaslandse productie te identificeren, al is het niet mogelijk een nadere datering voor de aangetroffen scherven te geven. Eén scherf is een randfragment van een deksel. Twee andere scherven zijn afkomstig van een grote steengoedkan uit Langerwehe. Deze grote kannen zijn een zeer typisch 14de eeuws product uit Langerwehe en worden dan ook frequent aangetroffen. Aangezien enkel de bodem, met uitgeknepen standring, bewaard bleef, was een verder opdeling op basis van de randen en de versiering niet mogelijk¹⁵. Ook bij de werken aan de Kleine Gete te Zoutleeuw werden enkele gelijkaardige kannen aangetroffen¹⁶.

Ten slotte zijn ook nog 6 fragmenten afkomstig van roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg. Vier scherven zijn afkomstig van een bodemfragment met standring. Een vijfde fragment is een wandscherf die net als de scherf uit spoor 2 voorzien is van een paarsbruine glazuur (datering omstreeks 1350). De laatste scherf is eveneens voorzien van een engobe maar dateert vermoedelijk eerder uit het einde van de 14de eeuw.

Onder de grondwatertafel werden nog 4 botfragmenten (ZO-10-GR-10) en 22 scherven (ZO-10-GR-11) aangetroffen. Dat deze resten vermoedelijk te rekenen zijn bij spoor 5, wordt bewezen door 1 scherf die past aan de grote Langerwehe kan. De overige 21 scherven zijn allen in roodbakkend aardewerk en horen toe aan éénzelfde voorraadpot. Er zijn geen randen teruggevonden. De bodem was ongeveer vlak en er waren drie kleine afgesleten standvinnen aanwezig. Behalve enkele schaarse spetters was er geen glazuur aangebracht.

In de weggeschepte modder werden ook nog 2 fragmenten van een drinkschaaltje uit Siegburg aangetroffen (ZO-10-GR-19). Dit drinkschaaltje heeft een wit baksel. De aangetroffen scherven moeten tegen het einde van de 14de eeuw gedateerd worden, aangezien dan de dikte van de scherven pas begint af te nemen en ook de typische 15de eeuwse oranje bloes nog ontbreekt¹⁷.

In spoor 6 werden 3 scherven (ZO-10-GR-36) en 1 klein botfragment (ZO-10-GR-37) aangetroffen. Eén wandscherf is afkomstig van een voorwerp uit Frechen of Langerwehe. De 2 andere scherven zijn in roodbakkend aardewerk. Een oorfragment past aan het oorfragment uit spoor 2.

4.2 De vondsten uit werkput 2, vlak 1

In spoor 1 werden 2 scherven (ZO-10-GR-41) en 1 fragment van een rioolbuis (ZO-10-GR-42) aangetroffen. Beide scherven zijn afkomstig van roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg. Het fragment van de rioolbuis in roodbakkend aardewerk heeft een eerder afgeronde rand. Het loodglazuur op zowel de binnen- als de buitenzijde is sterk verweerd en zeker aan de binnenzijde niet

¹³ De Groote 2008: 275.

¹⁴ Opsteyn 1996: 51.

¹⁵ Bartels 1999: 51.

¹⁶ Opsteyn 1996: 65-67.

¹⁷ Bartels 1999: 55.

dekkend. Ook in spoor 28 in vlak 2 zijn nog 5 fragmenten van gelijkaardige rioolbuizen opgegraven. Andere exemplaren in Aalst en Komen worden in de eerste helft van de 14de eeuw gedateerd op basis van het geassocieerde aardewerk¹⁸.

In spoor 2 bevonden zich 1 zeer kleine scherf in roodbakkend aardewerk (ZO-10-GR-26) en 1 kleine dierentand (ZO-10-GR-27).

In spoor 4 werden naast 1 botfragment (ZO-10-GR-52) en 1 daktegelfragment (ZO-10-GR-53) met nog schaars bewaarde glazuur op de bovenkant ook 8 scherven (ZO-10-GR-51) ingezameld. Eén randscherf is afkomstig van een drinkschaaltje uit Siegburg. Dit drinkschaaltje heeft een wit baksel en kan net zoals de 2 exemplaren uit werkput 1 tegen het einde van de 14de eeuw gedateerd worden, aangezien dan de dikte van de scherven pas begint af te nemen en ook de typische 15de eeuwse oranje bloes nog ontbreekt¹⁹.

De overige wandfragmenten waren afkomstig van 3 voorwerpen in roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg. 2en scherf hiervan is voorzien van een paarsbruine glazuur maar dateert vermoedelijk eerder uit het einde van de 14de eeuw.

In spoor 5 bevonden zich 1 botfragment (ZO-10-GR-12) en 4 scherven (ZO-10-GR-13). Eén zeer klein wandfragment is in roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg. Voorts werd een langs de binnenzijde geglazuurd bodemfragment (van vermoedelijk een kom) met uitgeknepen standring en een ongeglaazuurd randfragment van een kogelpot type L12C in roodbakkend aardewerk aangetroffen. De kogelpot heeft een naar buiten geplooid, T-vormige rand met sterk uitstaande binnenlip. De bovenzijde van de rand vertoont een lichte geul²⁰. Een precieze datering voor dit type wordt niet opgegeven.

De laatste scherf is een halsfragment van een versierde kruik uit Raeren. De versiering bestaat uit bloem- en bladmotieven. Dit kruikfragment kan in de (eerste helft van de) 16de eeuw gedateerd worden.

Bij de aanleg van het vlak werden in spoor 6 13 scherven (ZO-10-GR-14) en 3 botfragmenten (ZO-10-GR-56), waaronder een groot kaakfragment, ingezameld. Bij het couperen van het spoor werden nog eens 3 botfragmenten (ZO-10-GR-58), 1 daktegelfragment (ZO-10-GR-68) en 17 scherven (ZO-10-GR-57) opgegraven. Uit dit spoor werd 1 volledige baksteen (maten 26 x 12,5 x 4 cm) gerecupereerd (ZO-10-GR-59).

Bij de 13 vlakvondsten bevonden zich 2 steengoed wandfragmenten (één uit Langerwehe en één uit Raeren of Aken), 1 wandfragment in Rijnslands reducerend gebakken aardewerk, twee wandfragmenten in roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg (fase IV, omstreeks 1350), 1 geglazuurd randfragment van een teil of schotel met de aanzet van een oor in Maaslands witbakkend aardewerk en 7 scherven in roodbakkend aardewerk.

Bij het roodbakkend aardewerk bevonden zich 6 randfragmenten, waarvan 2 met een ooraanzet. Een eerste randfragment met ooraanzet is afkomstig van een hengselpot. Aan de binnenkant van de pot is een glazuur aangebracht. Het hengel is met ingedrukte vingers versierd. Een tweede randfragment is afkomstig van een rond laag deksel met een eenvoudige rand en blijkt te passen aan de rest van een deksel uit spoor 20 in vlak 2. De aanzet van een knop is nog net zichtbaar. De buitenzijde is geglazuurd. Een derde randfragment hoort toe aan een kom met een ondersneden,

¹⁸ Verhaeghe & Bourgeois 1989: 127.

¹⁹ Bartels 1999: 55.

²⁰ De Groote 2008: 115.

blokvormige rand met naar binnen toe afgeschuinde top (type L110A)²¹. Het vierde randfragment is afkomstig van een kookpot met een ondersneden bandvormige, rechtopstaande rand met dekselgeul (mogelijk type L39A)²². Op de buitenzijde zijn enkele zeer schaarse spikkels loodglazuur aanwezig. De 2 laatste randfragmenten zijn niet nader te identificeren.

Tijdens het couperen van spoor 6 werden ook 1 fragment van een ongeglazuurde daktegels (met centrale nok), 3 botfragmenten en 17 scherven ingezameld. Slechts 2 scherven waren niet in roodbakkend aardewerk. Het gaat om 2 steengoedfragmentjes. Bij het roodbakkend aardewerk bevinden zich 1 bodem- en 1 oorfragment. Het bodemfragment is aan de binnenzijde van een glazuur voorzien. Het gaat vermoedelijk om een grape. Er was één pootje in de vorm van een klauw met drie tenen bewaard. Pas in de 14de eeuw, na het grotendeels verdwijnen van de kogelvormige kookpotten en de doorbraak van de grape, komt dit bodemtype veelvuldig voor²³. Ook bij de werken aan de Kleine Gete in Zoutleeuw werden gelijkaardige exemplaren aangetroffen die gedateerd worden in het laatste kwart van de 14de eeuw²⁴.

Bij de overige wandscherven, bevond zich 1 schaars aan de buitenzijde geglazuurde scherf van een kookkannetje. Op de buik van de kan zijn veel roetsporen aanwezig.

In spoor 7 werden 6 wandfragmenten in roodbakkend aardewerk (ZO-10-GR-33), 3 botfragmenten (ZO-10-GR-34) en een metalen haak en een nagel (ZO-10-GR-32) aangetroffen.

In spoor 10 bevonden zich 2 geglazuurde wandfragmenten in roodbakkend aardewerk (ZO-10-GR-35). Eén van beide fragmenten vertoonde aan de buitenzijde veel roetsporen. Een derde scherf in roodbakkend aardewerk is een bodemfragment met aan de buitenzijde een leemengobe en aan de binnenzijde een loodglazuur. Er was één pootje in de vorm van een klauw met drie tenen bewaard, net zoals in spoor 6 in werkput 2. Pas in de 14de eeuw, na het grotendeels verdwijnen van de kogelvormige kookpotten en de doorbraak van de grape, komt dit bodemtype veelvuldig voor²⁵. Ook bij de werken aan de Kleine Gete in Zoutleeuw werden gelijkaardige exemplaren aangetroffen die gedateerd worden in het laatste kwart van de 14de eeuw²⁶.

Er werden in spoor 11 4 vier scherven (ZO-10-GR-43) en 1 fragment vensterglas (ZO-10-GR-30) aangetroffen. Van de 4 scherven waren er 2 in roodbakkend aardewerk (één fragment met veel roetsporen), 1 klein fragmentje van roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg en 1 fragment van een kan (?) uit Raeren.

In spoor 12 bevonden zich 4 botfragmenten (ZO-10-GR-17), 3 fragmenten van deels geglazuurde daktegels (ZO-10-GR-18), waarvan één met centrale nok, en 2 scherven (ZO-10-GR-31).

Een eerste klein wandfragment is vermoedelijk toe te wijzen aan roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg. De tweede scherf is een randfragment van een schotel met een eenvoudige, afgeronde rand (type L51A)²⁷. Het gebruik van de schotel, een lage, open vorm met een geringe diameter, uitstaande randen en een eenvoudige randvorm, loopt zeker tot in de 15de eeuw. Het

²¹ De Groote 2008: 121.

²² De Groote 2008: 117.

²³ De Groote 2008: 135.

²⁴ Opsteyn 1996: 46-47.

²⁵ De Groote 2008: 135.

²⁶ Opsteyn 1996: 46-47.

²⁷ De Groote 2008: 130.

merendeel van de schotels met dit randtype worden door De Groote echter in de 13de (en 14de) eeuw gedateerd²⁸.

In spoor 13 werden 1 botfragment (ZO-10-GR-50) en 2 wandfragmenten in roodbakkend aardewerk (ZO-10-GR-49) opgegraven.

In spoor 14 bevond zich 1 zeer klein wandfragment in roodbakkend aardewerk (ZO-10-GR-25).

Spoor 15 werd zowel in vlak 1 als 2 waargenomen. De vondsten uit het eerste vlak omvatten 5 scherven (ZO-10-GR-55) en 1 daktegelfragment (ZO-10-GR-54). Eén bodemfragment van een kom (?) in roodbakkend aardewerk had een uitgeknepen standring. Het lijkt alsof er aan de binnenkant met een scherp voorwerp krassen zijn aangebracht.

De overige 4 scherven zijn allen in witbakkend aardewerk. Eén fragment met een groen loodglazuur aan de binnenzijde is afkomstig van een bord met een naar buiten geknikte rand met afgeronde top met geprononceerde onder- en bovenlip (type L155B)²⁹. Het verschijnen van het bord als vormsoort wordt in de 14de eeuw gedateerd³⁰. Drie scherven zijn allen afkomstig van één zowel aan de binnen- als de buitenzijde geglaazuurd kannetje. Er is een verticaal worstoor bewaard dat op de rand geplaatst is. Hierdoor is het niet mogelijk een randtype te bepalen.

Op het tweede vlak werden 3 botfragmentjes (ZO-10-GR-15) en 19 scherven (ZO-10-GR-16) aangetroffen. In totaal waren er 14 scherven in roodbakkend aardewerk aanwezig. Hierbij bevonden zich 2 bodemfragmenten die horen bij het komfragment met uitgeknepen standring uit vlak 1. Nog een ander klein bodemfragment heeft een uitgeknepen standring. De meeste wandscherven zijn niet geglaazuurd, of slechts van een beperkt glazuur voorzien. Twee kleine randscherven (niet passend maar wel van hetzelfde voorwerp) zijn bijna volledig geglaazuurd. Op basis van de beperkte omvang van de scherven was het niet mogelijk een vorm te bepalen.

Er werden ook 4 steengoedscherven en 1 oorfragment in Rijnlands reducerend gebakken aardewerk opgegraven. Bij het steengoed zijn 3 fragmenten uit Langerwehe en 1 klein randfragment van een drinkschaaltje (?) uit Siegburg.

In spoor 16 werden 5 scherven (ZO-10-GR-03) en 11 botfragmentjes (ZO-10-GR-04) aangetroffen. De scherven zijn allen in roodbakkend aardewerk. Eén bodemfragment had een uitgeknepen standring.

In spoor 17 werden 7 botfragmenten (ZO-10-GR-39) en 9 scherven (ZO-10-GR-40) gevonden. Er waren 6 scherven in roodbakkend aardewerk, waaronder 1 bodemfragment met uitgeknepen standring en 1 niet nader te identificeren randfragment met sporen van een gietsneb.

Daarnaast werden ook 1 klein bodemfragment van een drinkschaaltje uit Siegburg en 2 randscherven in witbakkend aardewerk opgegraven. De scherven in witbakkend aardewerk zijn aan de binnenzijde geglaazuurd. Van de buitenzijde is enkel de rand geglaazuurd. Deze kom is versierd met een driedubbel gegolfde rand. De rand zelf is bovenaan vlak. Een gelijkaardige kom met een dubbele gegolfde rand werd in Mechelen aangetroffen. Hiervoor werd geen datering opgegeven³¹.

²⁸ De Groote 2008: 253.

²⁹ De Groote 2008: 130.

³⁰ De Groote 2008: 150.

³¹ De Buyser e.a. 1985: 33-34.

4.3 De vondsten uit werkput 2, vlak 2

In spoor 18 bevonden zich 4 scherven (ZO-10-GR-29) en 6 botfragmenten (ZO-10-GR-28). Bij de scherven bevinden zich 1 oorfragment in roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg en 3 fragmenten roodbakkend aardewerk. Eén scherf is afkomstig van een kom met een schuin uitgeknikte, wat verlengde blokvormige rand met afgeronde hoeken en een dekselgeul (type L116A)³². De Groote dateert dit type tussen 1400 en 1550³³, al suggereert het feit dat de kom niet geglaazuurd was een oudere datering.

In spoor 19 werden naast 1 panfragment (ZO-10-GR-06) en 6 botfragmenten (ZO-10-GR-07) ook 12 scherven (ZO-10-GR-08) opgegraven. Behalve 1 scherf in Rijnslands reducerend gebakken aardewerk en 1 drinkbeker of zogenaamde *Jacobakannetje* uit Siegburg met een aantal heel duidelijke draairillen en een uitgeknepen voet, waren de overige scherven in roodbakkend aardewerk. Op de drinkbeker is de typische oranje bloes waar te nemen. Deze vorm van oppervlaktebehandeling (door het toevoegen van asse tijdens het bakproces) komt voor vanaf het midden van de 14de eeuw, maar kent een vrij algemeen gebruik in de 15de eeuw³⁴.

Er werden 2 randen van kommen teruggevonden. Een eerste rand was afkomstig van een kom met een bovenaan afgeplatte en verbrede rand met een verlengde buitenlip en een lichte knik op de overgang van hals naar schouder. De tweede verdikte sikkelvormige rand, vermoedelijk van een kom of een andere open vorm, was aan de binnenzijde geglaazuurd. Er zijn sporen waarneembaar van andere voorwerpen die bij het bakken aan de kom waren vastgebakken.

In spoor 20 bevonden zich 1 sterk gecorrodeerd metaal voorwerp (ZO-10-GR-02) en 2 roodbakkende wandscherven (ZO-10-GR-01). Het eerste randfragment is afkomstig van een kom met een langgerekte, afgeronde en aan de buitenzijde verdikte rand die licht ondersneden is (type L108)³⁵. Aan de buitenzijde zijn roetsporen en binnenin is de kom schaars van loodglazuur voorzien. Deze randvorm wordt in de 14de eeuw gedateerd³⁶.

Een tweede randfragment is afkomstig van een rond laag deksel met een eenvoudige rand, dat past aan het fragment dat in spoor 6 (vlak 1) was aangetroffen. De aanzet van een knop is zichtbaar, maar de knop zelf is niet bewaard. De buitenzijde is geglaazuurd.

In spoor 26 werden 1 nagel (ZO-10-GR-22), 2 kleine botjes (ZO-10-GR-20), 1 klein fragment van een daktegels (ZO-10-GR-23) en 18 scherven aangetroffen (ZO-10-GR-21). Naast 2 steengoed wandscherven, 3 wandscherven in roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg (met een paarsbruine glazuur, omstreeks 1350)³⁷ en 1 wandscherf in witbakkend Maaslands aardewerk (vermoedelijk zelfs een stuk van het kannetje uit spoor 15 in vlak 1) werden 12 scherven in roodbakkend aardewerk opgegraven.

Een bodemfragment van een kom, met een loodglazuur waarin veel krassen zichtbaar zijn van het schrapen met een lepel, heeft een gedraaide standring. Twee geglaazuurde randfragmenten zijn dusdanig klein dat geen toewijzing aan een type mogelijk is. Een ander randfragment is afkomstig van een drinknap met een eenvoudige rechtopstaande, geribbelde rand met afgeronde top (type

³² De Groote 2008: 121.

³³ De Groote 2008: 225.

³⁴ Bartels 1999: 55.

³⁵ De Groote 2008: 121.

³⁶ De Groote 2008: 224.

³⁷ Bruijn 1964: 416.

L172A)³⁸. Dit randtype wordt als 14de eeuws gedateerd³⁹. De twee laatste randfragmenten horen toe aan één bord. Het bord heeft een naar buiten geknikte, licht verdikte en afgeronde rand met twee draairingen aan de bovenzijde (type L150)⁴⁰. In het onderzoek van De Groote komt dit randtype enkel in de 14de eeuw voor⁴¹.

Net als in spoor 1, werden in spoor 28 5 fragmenten van een rioolbuis (ZO-10-GR-24) aangetroffen (fig. 20).

De fragmenten van de rioolbuis in roodbakkend aardewerk hebben een eerder afgeronde rand. Het loodglazuur op zowel de binnen- als de buitenzijde is sterk verweerd en zeker aan de binnenzijde niet dekkend. Andere exemplaren in Aalst en Komen worden in de eerste helft van de 14de eeuw gedateerd op basis van het geassocieerde aardewerk⁴².

Fig. 20: Fragmenten van een rioolbuis uit spoor 28 in werkput 2.

4.4 De vondsten uit de ophogingslagen en werkput 3

In werkput 1 werden in lagen 10, 12 en 13 vondsten gedaan. Hierbij dient al onmiddellijk opgemerkt dat het om ophogings- en puinlagen gaat. Er kon geen archeologisch relevant niveau worden onderscheiden.

³⁸ De Groote 2008: 130.

³⁹ De Groote 2008: 148.

⁴⁰ De Groote 2008: 129.

⁴¹ De Groote 2008: 150.

⁴² Verhaeghe & Bourgeois 1989: 127.

In laag 10 bevonden zich 3 scherven (ZO-10-GR-66), waarvan 1 in roodbakkerd aardewerk, 1 Maaslands witbakkerd aardewerk en 1 randfragment van een bord in porselein. In laag 12 werd eveneens een randfragment van een bord in porselein gevonden. Een tweede randfragment was in roodbakkerd aardewerk (ZO-10-GR-62). Er werd ook de voet van een recent glas (ZO-10-GR-61) aangetroffen. In laag 13 ten slotte bevond zich 1 scherf (ZO-10-GR-60).

In werkput 2 werden in lagen 15 en 30 vondsten gedaan. In spoor 15 gaat het om een bodemfragment, met een deels bewaard pootje, van een grape. Gelijkaardige exemplaren werden ook in sporen 6 en 10 (eveneens werkput 2) aangetroffen.

Naast 1 botfragment (ZO-10-GR-65) werden in laag 30 nog 10 scherven aangetroffen (ZO-10-GR-64). Er zijn 4 fragmenten, waaronder 1 bodemfragment van een hoge beker (?) in roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg, 2 scherven in roodbakkerd aardewerk en 4 steengoedscherven ingezameld. Eén van de steengoedscherven is afkomstig uit Westerwald en kan in de 17de-18de eeuw gedateerd worden.

In laag 4 van werkput 3 werden twee geglazuurde scherven (ZO-10-GR-63) in roodbakkerd aardewerk aangetroffen.

4.5 Besluit

Globaal genomen kan het aardewerk in de 14de eeuw gedateerd worden. Er is geen grijsbakkerd aardewerk aanwezig. Het roodbakkerd aardewerk maakt ongeveer 2/3 van het totale aantal scherven uit. Het overige aardewerk is importeerdewerk, met het roodbeschilderd aardewerk uit Nederlands-Limburg als grootste vertegenwoordiger.

Dit beeld volgt duidelijk de algemene tendens van de verhouding tussen grijsbakkerd en roodbakkerd aardewerk. Vanaf het midden van de 12de eeuw begint roodbakkerd aardewerk voor te komen, naast het grijsbakkerd. De grote omslag gebeurt in de tweede helft van de 14de en de eerste helft van de 15de eeuw. In de daaropvolgende jaren zal het grijsbakkerd aardewerk zelfs geleidelijk aan helemaal verdwijnen⁴³. Ook het in grotere mate voorkomen van steengoed is een evolutie die opstart vanaf de 14de eeuw⁴⁴.

Voorts zijn een aantal zeer duidelijke vormen en stijlkenmerken aangetroffen die in de 14de eeuw te dateren zijn, waaronder de vetvanger, enkele borden, de kom met het randtype L108 uit spoor 20, verschillende *Jacobakannetjes* en drinkschaaltjes uit Siegburg, maar ook de klauwvormige pootjes van enkele grappen en de uitgeknepen standringen van een aantal recipiënten. Het voorkomen van het grote aantal scherven van roodbeschilderd aardewerk (met de paarse leemengobe op de buitenzijden) uit Nederlands-Limburg wordt ook door Opsteyn als een duidelijk 14de eeuwse fenomeen omschreven naar aanleiding van de werken aan de Kleine Gete⁴⁵.

Het bleek niet mogelijk een chronologisch onderscheid te zien tussen het aardewerk dat aangetroffen werd op vlakken 1 en 2 in werkput 2. De vondsten uit beide vlakken kunnen in de 14de eeuw gedateerd worden.

Een aantal vondsten was tussen de 2 vlakken te linken, wat er op wijst dat in de 14de eeuw er intensieve bewoning en activiteit op het terrein aanwezig was.

⁴³ De Groote 2008: 389.

⁴⁴ De Groote 2008: 391.

⁴⁵ Opsteyn 1996: 59.

Uit de verschillende ophogingslagen in de 3 werkputten komt zowel ouder materiaal (zeker ook 14de eeuws) voor, naast veel recenter materiaal, waaronder de porseleinen borden, de Westerwaldscherf en het recente glas. Deze pakketten zijn dus uit zowel recenter als ouder materiaal samengesteld en kunnen als verstoorde ophoging geïnterpreteerd worden. Bij een archeologisch onderzoek levert het onderzoek van deze lagen geen relevante informatie op.

Hoofdstuk 5 Besluit en advies

Conform art. 4 § 2 van het *Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium* van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003) en 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Daarom werd een archeologisch vooronderzoek gevraagd om de archeologische potentie van het te verstoren terrein in te schatten.

Door de toestand van het terrein werd het inplanten van de werkputten erg beperkt. Tijdens het veldwerk is gebleken dat werkput 3 onbruikbaar was door de hoge grondwaterstand. Een deel van deze put was verstoord door de aanwezigheid van een stookolietank en de bodem was vervuild door stookolie.

Er werd gekozen om de werkputten alleen in de te verstoren zones te graven waardoor werkputten 1 en 2 redelijk dicht bij elkaar kwamen te liggen. Dit, samen met het feit dat de oppervlakte van de werkputten klein was, zorgde er voor dat er geen ruimtelijk inzicht in de spreiding van de sporen op het projectgebied mogelijk was. Er mag van uit gegaan worden dat op basis van de gevonden resten in werkputten 1 en 2 en het feit dat het gebied in het historisch centrum van Zoutleeuw ligt, op minder dan 30 m van de Sint-Leonarduskerk, de bewoning op deze plaats reeds vanaf het prille begin aanwezig zal geweest zijn. Op de kaart van Jacob van Deventer uit de 16de eeuw wordt dit gebied immers volledig ingenomen door bewoning.

In werkput 1 is uit de vondsten gebleken dat het aangelegde vlak in de 14de eeuw te plaatsen is. De lagen hierboven zijn opvullagen waarin recenter materiaal aangetroffen werd. En ook in werkput 2 worden de sporen onder de opvullagen in de 14de eeuw gedateerd. In werkput 2 werden nog twee boringen uitgevoerd om een idee te krijgen van de dikte van het onderliggende pakket. Hierbij bleek dat vanaf vlak 2 er nog een archeologisch pakket van 1,80 m zit vooraleer de natuurlijke bodem bereikt wordt. Vermist de versterking voor de ondergrondse garage in het nieuwbouwproject ongeveer 3 m diep zal gaan, zal het volledige archeologische archief verstoord worden.

In de onderzoeksagenda van het VIOE is de aandacht voor het ontstaan van de middeleeuwse steden een duidelijk aandachtspunt want *“uit internationaal onderzoek is gebleken dat de kennis over de wordingsgeschiedenis van de grote middeleeuwse steden in Vlaanderen nog maar zeer weinig gekend is, en dat deze problematiek nog veel urgenter is voor de kleinere Vlaamse steden, waar de kennisverwerving momenteel nog incidenteel is. Elke mogelijkheid van uitgebreid archeologisch onderzoek in de oudste kernen van onze middeleeuwse steden beantwoordt aan een gewestelijk belang, omdat elk onderzoek kan bijdragen tot de vergroting van de kennis over de mechanismen die achter de stadswording in Vlaanderen schuil gaat”*⁴⁶.

Er wordt geadviseerd dat de volledige bouwput van de zone met ondergrondse kelders (tot ca. 3,60 m diep) vlakdekkend opgegraven wordt (ca. 850 m²) (fig. 21). Ook de geplande nieuwbouw van Kapelstraat 1 dient opgegraven te worden tot de maximale diepte van versterking (hierbij zal het dus

⁴⁶ www.vioe.be/nl/nl/uploads/b1104.pdf, themas 6.4 Het ontstaan van de middeleeuwse stad; 7.4 Ontstaan en vroegste ontwikkeling van kleine en middelgrote steden; 7.5 De Vlaamse steden in de late middeleeuwen; 8.2 De stad in de late middeleeuwen en de moderne tijd.

van belang zijn of er al dan niet onderkelderd wordt). De groenzones kunnen vrijgegeven worden omdat hier geen ingrijpende bodemverstorende activiteiten gepland zijn die de archeologische sporen bedreigen, behalve als in deze zone de verschillende regenwaterputten ingepland worden.

In eerste instantie dienen de bestaande gebouwen en bouwvallen afgebroken te worden⁴⁷, nadat het uitvoerende archeologische team eerst een korte bouwhistorische nota van de af te breken huizen heeft gemaakt en dit om achteraf een link te kunnen maken tussen de (afgebroken) woningen langs de straatkant en de achtererven.

Daarna kan van op het huidige niveau begonnen worden met het plaatsen van de kelderwanden. Hierdoor wordt het minst verstorend aangebracht aan de archeologische sporen, aangezien het bovenste pakket van minimaal 70 cm bestaat uit ophogings- en puinlagen en dus voldoende bescherming biedt.

Nadat de keldermuren geplaatst zijn, kan de afgraving (onder begeleiding van het archeologische team) beginnen tot op het eerste archeologisch relevante niveau. Er dient door de aannemer van de bouwwerken ook reeds een bronbemaling geplaatst te worden. Deze kosten dienen in alle geval te gebeuren om de werken vlot te laten plaatsvinden, en vallen buiten het archeologische luik.

Het archeologische pakket is ongeveer 2,15 m dik (excl. de puin- en ophogingslagen) en er wordt van uitgegaan dat minstens tussen de 3 en 5 vlakken aangelegd dienen te worden. Omwille van de ingewikkelde stratigrafie kan best een minimale bezetting van 3 archeologen en 3 arbeiders voorzien worden.

Een realistische termijn voor het totale veldwerk wordt op 5 maanden geschat (er van uitgaande dat Kapelstraat 1 en de groenzones niet opgegraven dienen te worden). Voor de verwerking en rapportage moet een termijn van 2 maand gerekend worden met een bezetting van 2 archeologen en 1 arbeider (voor het spoelen van zeefstalen en het wassen van de vondsten). De nodige budgetten voor natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatie dienen voorzien te worden.

⁴⁷ Er wordt geadviseerd om bij gelijkaardige projecten in de toekomst eerst de bestaande gebouwen af te breken, teneinde alle mogelijkheden open te houden voor een vooronderzoek en niet in ruimte beperkt te worden door de aanwezigheid van bepaalde structuren of bouwvallen.

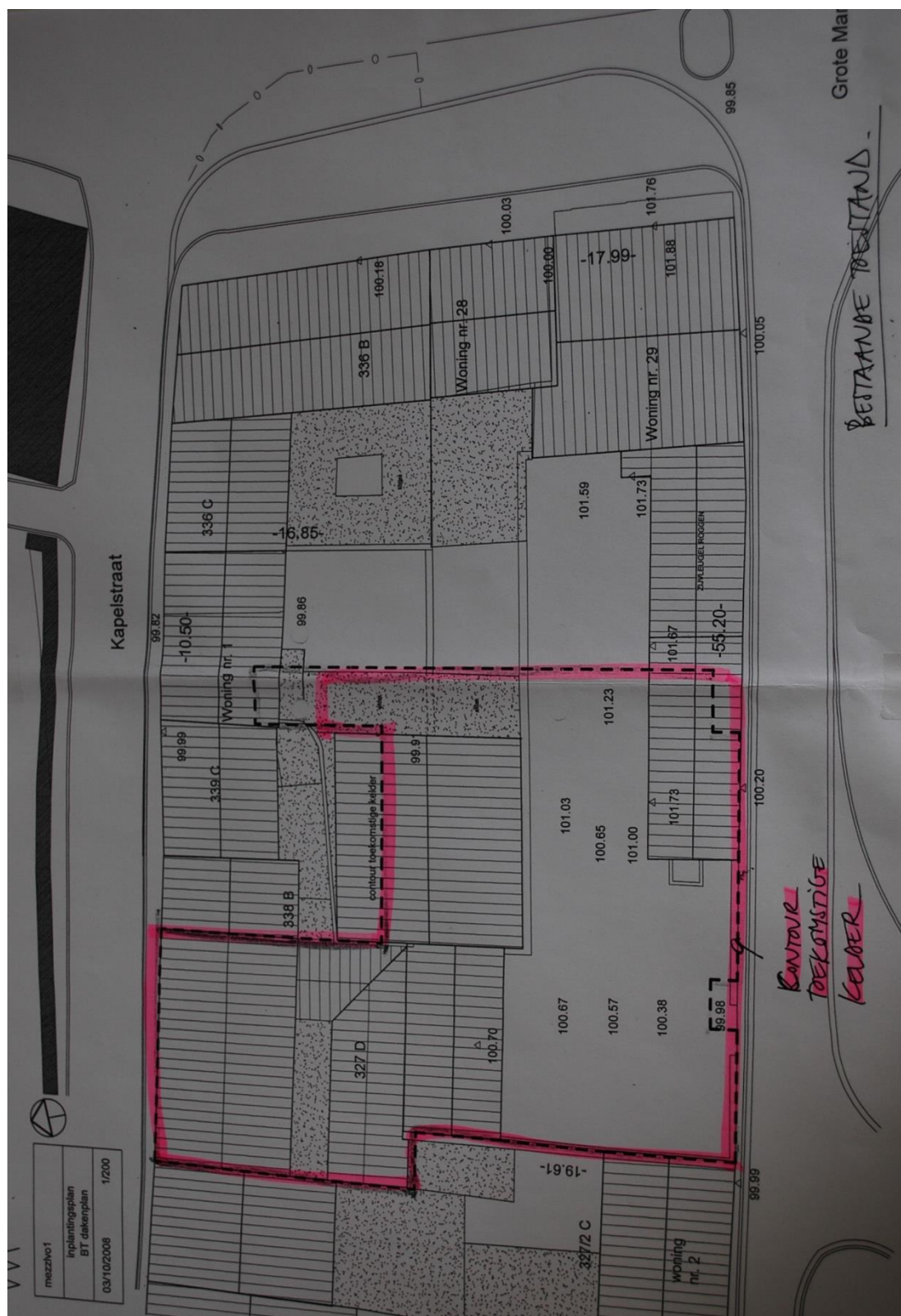

Fig. 21: Plangebied met aanduiding van de zone met ondergrondse kelders.

Bibliografie

BARTELS M. 1999: *Steden in Scherven 1. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)*, Zwolle.

BRUIJN A. 1964: Die mittelalterliche keramische Industrie in Südlmburg, in: *Berichten van de rijksdienst voor het oudheidkundig bodemonderzoek* 12-13, Amersfoort, p. 356-459.

DE BUYSER E.A. 1985: Witgeel aardewerk in Mechelen, in: *Driemaandelijks tijdschrift Mechelse Vereniging voor Archeologie* 85/1, Mechelen.

DE GROOTE K. 2008: Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw). Deel I, in: *Relicta Monografieën* 1, Brussel.

GAIMSTER D. 1997: *German Stoneware 1200-1900. Archaeology and Cultural History*, Londen.

HÄHNEL E. 1987: Siegburger Steinzeug. Bestandskatalog Band 1, in: *Führer und Schriften des Rheinischen Freilichtmuseums und Landesmuseums für Volkskunde in Kommern* 31, Keulen.

OPSTEYN L. 1996: Grote vondsten uit de Kleine Gete, Recent archeologisch onderzoek te Zoutleeuw, in: *De Brabantse folklore en geschiedenis*, Leuven.

SMEETS M. & DE MAEYER W. 2002: Aardewerk uit het Mechelse. Een inventaris, in: DE MAEYER W. & SMEETS M. (RED.) 2002: *Opgetekend verleden 1. Jaarboek van de Mechelse vereniging voor stadsarcheologie*, Mechelen, p. 131-152.

VERHAEGHE F. 1988: Middeleeuwse en latere ceramiek te Brugge. Een inleiding, in: DE WITTE H. (RED.) 1988: *Brugge onder-zocht. Tien jaar stadsarcheologisch onderzoek. Archeo-Brugge* 1, p. 71-114.

VERHAEGHE F. & BOURGEOIS J. 1989: Ateliers céramique du XVe siècle découvert en 1930 a Comines (Nord, France), in: BLIECK G. (ED.) 1989: *Travaux du groupe de recherches et d'études sur la céramique dans le Nord-Pas-de-Calais. Actes dus colloque de Lille (26-27 mars 1988)*, Lille, p. 123-129.

VERHOEVEN A. A. A. 1998: *Middeleeuws gebruiksaardewerk in Nederland*, Amsterdam.

Bijlagen

Bijlage 1: Sporeninventaris

Spoornummer	Werkput	Vlak	Soort	Kleur	Bijmening	Opmerkingen
1	1	1	Laag	Gr		Maar 6 tot 8 cm dik
2	1	1	Loopoppervlak	Br-Gr	BS, KM, HK	Ligt boven Sp. 6
3	1	1	Muur			Grote natuursteen blokken met klei en weinig mortel
4	1	1	Muur?			2 natuursteen blokken, te modderig om samenhang te achterhalen
5	1	1	Laag	DGr-Zw	HK, BS	
6	1	Profiel	Muur			Natuursteen + Mortel
7	1	Profiel	Laag	Gl		Leemlaag, stabilisatielaagje
8	1	Profiel	Laag	Gr-Gl	HK, BS	
9	1	Profiel	Laag	Zw	Humus	Ophoging
10	1	Profiel	Laag	Br	BS, KM, HK	Ophoging
11	1	Profiel	Laag	Br-Gr-Wt	Veel BS, KM	Puinlaag
12	1	Profiel	Laag	Br-Gr	BS, KM, HK	Puinlaag
13	1	Profiel	Laag	DGr	BS, KM, HK, FeZS	
...
1	2	1	Laag	Gr	BS, KM, HK, LS	
2	2	1	Paalkuil	DGr-Br	BS, KM, HK	
3	2	1	Laag	DGr-Zw	HK, KM, BS	
4	2	1	Laag	Gl-Br-Gr gevlekt	BS, KM, HK, Fe	
5	2	1	Laag	LGr-Gl	BS, HK, KM	
6	2	1	Muur	Gr	HK, LS	FeZS blokken + KM + BS, in vlak 2 verder als uitbraakspoor te volgen
7	2	1	Kuil	Gr	HK, BS, KM	
8	2	1	Laag	Gr	Veel HK, BS	
9	2	1	Laag	Or-Ro	Daktegellaag	Rechthoekige daktegels, deels geglazuurd (vloer of ingestort dak) = Sp. 12
10	2	1	Laag	Gl-Br-Gr gevlekt	BS, HK, Fe, KM	
11	2	1	Laag	Br-Zw	Verbrande BS	Veel HK
12	2	1	Laag	Or-Ro	Daktegellaag	Rechthoekige daktegels, deels geglazuurd (vloer of ingestort dak) = Sp. 9
13	2	1	Laag	Gr-Br	BS, Natuursteen, HK, KM	
14	2	1	Laag	Gr	KM, HK, BS	
15	2	1	Laag	Gr-Gl vlekjes	BS, HK, KM, LS	
16	2	1	Laag	Gr	Grote BS, HK, KM	
17	2	1	Laag	Gr-LGr	BS, KM, HK	
18	2	Coupe	Laag	LGr-Br	HK	= Sp. 27

19	2	Coupe	Laag	DGr-Zw	Veel HK	Brandlaag (witte as)
20	2	Coupe	Laag	DGr	HK, BS	
21	2	2	Muur			Ruw gekapte natuursteen blokken
22	2	2	Laag	Br	HK, BS, KM	
23	2	2	Laag	Zw-Br	Veel HK	Uitbraak houten muur???
24	2	2	Muur	Gl-Wt-Br gevlekt	Veel KM, HK, BS	Hoort bij Sp. 6
25	2	2	Muur	Gr-Br gevlekt	FeZS,, KM, HK	Uitbraakspoor
26	2	2	Laag	Gr-Br	HK, BS, KM	
27	2	2	Laag	Br-DGr	HK, BS, natuursteen	
28	2	2	Riool	Ro	Roodbakkend aardewerk	Binnen en buitenkant geglazuurd
29	2	2	Vloerniveau's			boven, kasseien, hieronder grote onregelmatige natuurstenen blokken, hieronder Sp. 21
30	2	Profiel	laag	Br	KM, HK, BS, LS	Opvullaag
31	2	Profiel	Laag	Gl	BS	Zand
32	2	Profiel	Laag	Gl		Leemlaag, egalisatielaag, vloerniveau
33	2	Profiel	Kuil	Br-Or-GL gevlekt	BS, HK	
34	2	2	Laag	Br-Gr	BS, HK, KM	
...
1	3	Profiel	Puinlaag	Gr	BS, KM, HK	
2	3	Profiel	Laag	Br-Gr	BS, HK	
3	3	Profiel	Laag	Zw		Mazoutvervuiling
4	3	Profiel	Laag	Gr-Go	Beetje BS, kleiig	
5	3	Profiel	Laag	Gr	Beetje HK, kleiig	

Gebruikte afkorting:

Kleur:

D- donker
L- licht
Br bruin
Gl geel
Gr grijs
Go groen
Or oranje
Ro rood
Zw zwart

Bijmenging:

BS baksteen
HK houtskool
Fe ijzer
FeZS ijzerzandsteen
KM kalkmortel
KS kalksteen
LS leisteen

Bijlage 2: Vondsteninventaris

Vondstnummer	Werkput	Vlak	Spoor	soort	Aantal	Bodem	Rand	Oor	Opmerkingen
ZO-10-GR-01	2	2	20	Aardewerk	2		2		
ZO-10-GR-02	2	2	20	Metaal	1				
ZO-10-GR-03	2	1	16	Aardewerk	5	1			
ZO-10-GR-04	2	1	16	Bot	11				
ZO-10-GR-05	1	1	1	Bouwmateriaal	1				
ZO-10-GR-06	2	2	19	Bouwmateriaal	1				
ZO-10-GR-07	2	2	19	Bot	6				
ZO-10-GR-08	2	2	19	Aardewerk	12	2	2		
ZO-10-GR-09	1	1	Onder 5	Bot	4				
ZO-10-GR-10	1	1	Onder 5	Aardewerk	22	1	1		
ZO-10-GR-11	1	1	1	Aardewerk	5	1	2		
ZO-10-GR-12	2	1	5	Bot	1				
ZO-10-GR-13	2	1	5	Aardewerk	4	1	1		
ZO-10-GR-14	2	1,2	6	Aardewerk	13	4		3	
ZO-10-GR-15	2	2	15	Bot	3				
ZO-10-GR-16	2	2	15	Aardewerk	19	1	4		
ZO-10-GR-17	2	1	12	Bot	4				
ZO-10-GR-18	2	1	12	Bouwmateriaal	3				
ZO-10-GR-19	1	1	Modderlaag	Aardewerk	2	2			
ZO-10-GR-20	2	2	26	Bot	2				
ZO-10-GR-21	2	2	26	Aardewerk	19	1	4		
ZO-10-GR-22	2	2	26	Metaal	1				
ZO-10-GR-23	2	2	26	Bouwmateriaal	3				
ZO-10-GR-24	2	2	28	Bouwmateriaal	5				
ZO-10-GR-25	2	1	14	Aardewerk	1				
ZO-10-GR-26	2	1	3	Aardewerk	1				Coupe
ZO-10-GR-27	2	1	3	Bot	1				Coupe
ZO-10-GR-28	2	2	18	Bot	6				
ZO-10-GR-29	2	2	18	Aardewerk	4		2	1	
ZO-10-GR-30	2	1	11	Glas	1				
ZO-10-GR-31	2	1	12	Aardewerk	2		1		
ZO-10-GR-32	2	1	7	Metaal	2				
ZO-10-GR-33	2	1	7	Aardewerk	6				
ZO-10-GR-34	2	1	7	Bot	3				
ZO-10-GR-35	2	1	10	Aardewerk	3			1	
ZO-10-GR-36	1	1	6	Aardewerk	3			1	
ZO-10-GR-37	1	1	6	Bot	1				
ZO-10-GR-38	1	1	1	Glas	1	1			

ZO-10-GR-39	2	1	17	Bot	7				
ZO-10-GR-40	2	1	17	Aardewerk	9	2	2		
ZO-10-GR-41	2	1	1	Aardewerk	2				
ZO-10-GR-42	2	1	1	Bouwmateriaal	1				
ZO-10-GR-43	2	1	11	Aardewerk	4				Coupe
ZO-10-GR-44	1	1	2	Bot	1				
ZO-10-GR-45	1	1	2	Aardewerk	4		1	1	
ZO-10-GR-46	1	1	5	Aardewerk	28	6	8	1	
ZO-10-GR-47	1	1	5	Bot	5				
ZO-10-GR-48	1	1	4	Aardewerk	1	1			
ZO-10-GR-49	2	1	13	Aardewerk	2				
ZO-10-GR-50	2	1	13	Bot	1				
ZO-10-GR-51	2	1	4	Aardewerk	8		1		
ZO-10-GR-52	2	1	4	Bot	1				
ZO-10-GR-53	2	1	4	Bouwmateriaal	2				
ZO-10-GR-54	2	1	15	Bouwmateriaal	1				
ZO-10-GR-55	2	1	15	Aardewerk	5		2	2	
ZO-10-GR-56	2	1,2	6	Bot	3				
ZO-10-GR-57	2	1,2	6	Aardewerk	8	1		2	Coupe
ZO-10-GR-58	2	1,2	6	Bot	2				Coupe
ZO-10-GR-59	2	1,2	6	Bouwmateriaal	1				
ZO-10-GR-60	1	1	13	Aardewerk	1				Profiel
ZO-10-GR-61	1	1	12	Glas	1	1			Profiel
ZO-10-GR-62	1	1	12	Aardewerk	2		2		Profiel
ZO-10-GR-63	3	P	4	Aardewerk	2				Profiel
ZO-10-GR-64	2	P	30	Aardewerk	9				Profiel
ZO-10-GR-65	2	P	30	Bot	1				Profiel
ZO-10-GR-66	1	P	10	Aardewerk	4		1		Profiel
ZO-10-GR-67	2	P	15	Aardewerk	1			1	Profiel
ZO-10-GR-68	2	1	6	Bouwmateriaal	1				Coupe

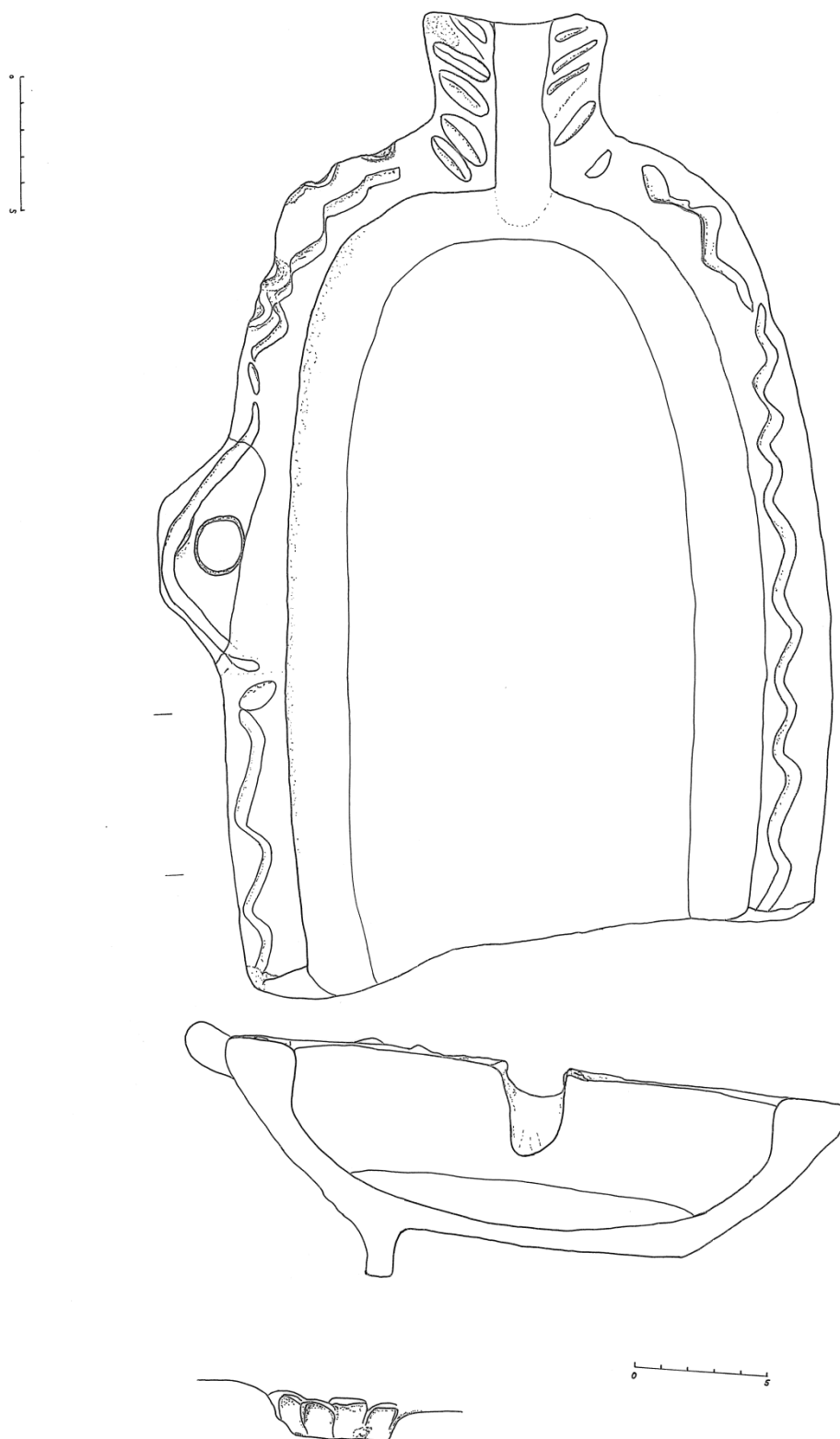
Bijlage 3: Fotoinventaris

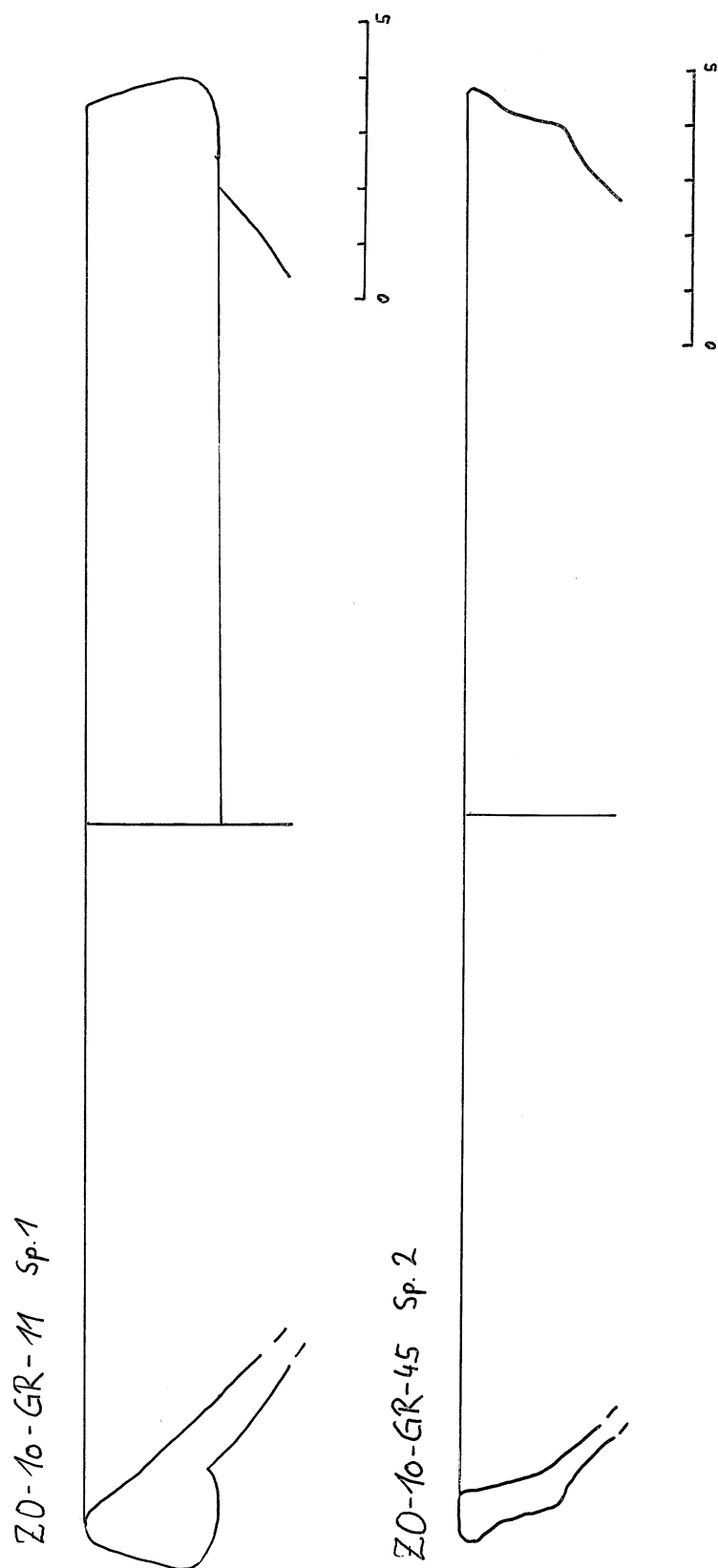
Fotonummer	Werkput	Soort	Beschrijving
ZO-10-GR-001	1	Overzicht	Binnentuin woning Grote Markt 29
ZO-10-GR-002		Overzicht	Toegang binnentuin
ZO-10-GR-003		Overzicht	Buitenkant binnentuin
ZO-10-GR-004	1	Overzicht	Aanleg
ZO-10-GR-005		Overzicht	Binnentuin woning Grote Markt 29
ZO-10-GR-006	1	Overzicht	Aanleg
ZO-10-GR-007	1	Overzicht	Aanleg
ZO-10-GR-008		Overzicht	Binnentuin woning Grote Markt 29
ZO-10-GR-009	1	Overzicht	Aanleg
ZO-10-GR-010	1	Overzicht	Aanleg
ZO-10-GR-011	1	Overzicht	Barst muur
ZO-10-GR-012	1	Overzicht	Barst muur
ZO-10-GR-013		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-014	3	Overzicht	Aanleg
ZO-10-GR-015	3	Overzicht	Aanleg
ZO-10-GR-016		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-017		Overzicht	Toegang langs Kapelstraat
ZO-10-GR-018		Overzicht	Toegang langs Kapelstraat
ZO-10-GR-019		Overzicht	Toegang langs Kapelstraat
ZO-10-GR-020	2	Profiel	A-B
ZO-10-GR-021	2	Profiel	A-B
ZO-10-GR-022	2	Profiel	B-C
ZO-10-GR-023	2	Profiel	B-C
ZO-10-GR-024	2	Profiel	C-D
ZO-10-GR-025	2	Profiel	C-D
ZO-10-GR-026	2	Profiel	D-A
ZO-10-GR-027	2	Profiel	D-A
ZO-10-GR-028	2	Vlak	Vlak 1
ZO-10-GR-029	2	Vlak	Vlak 1
ZO-10-GR-030	2	Vlak	Vlak 1
ZO-10-GR-031	2	Vlak	Vlak 1
ZO-10-GR-032	2	Overzicht	
ZO-10-GR-033	1	Overzicht	Werkomstandigheden
ZO-10-GR-034	1	Overzicht	Werkomstandigheden
ZO-10-GR-035	1	Overzicht	Werkomstandigheden
ZO-10-GR-036	1	Overzicht	Werkomstandigheden
ZO-10-GR-037	2	Coupe	Spoor 3
ZO-10-GR-038	2	Coupe	Spoor 3

ZO-10-GR-039	1	Vlak	Vlak 1
ZO-10-GR-040	1	Vlak	Vlak 1
ZO-10-GR-041	1	Vlak	Vlak 1
ZO-10-GR-042	1	Vlak	Vlak 1
ZO-10-GR-043	1	Detail	Lokatie vetvanger
ZO-10-GR-044	1	Profiel	C-B
ZO-10-GR-045	1	Profiel	C-B
ZO-10-GR-046	1	Profiel	B-A
ZO-10-GR-047	1	Profiel	B-A
ZO-10-GR-048	1	Vlak	Vlak 1
ZO-10-GR-049	1	Vlak	Vlak 1
ZO-10-GR-050	2	Coupe	Sporen 11, 12, 13, 14
ZO-10-GR-051	2	Coupe	Sporen 11, 12, 13, 14
ZO-10-GR-052	2	Detail	Spoor 12
ZO-10-GR-053	2	Overzicht	
ZO-10-GR-054	2	Overzicht	
ZO-10-GR-055	2	Coupe	Sporen 5, 6, 8
ZO-10-GR-056	2	Coupe	Sporen 5, 6, 8
ZO-10-GR-057	2	Coupe	Sporen 5, 6, 8
ZO-10-GR-058	2	Coupe	Sporen 5, 6, 8
ZO-10-GR-059	1	Coupe	Sporen 1, 2, 3
ZO-10-GR-060	1	Coupe	Sporen 1, 2, 3
ZO-10-GR-061	1	Coupe	Sporen 1, 2, 3
ZO-10-GR-062	1	Coupe	Sporen 1, 2, 3
ZO-10-GR-063	1	Overzicht	Werkomstandigheden
ZO-10-GR-064	1	Overzicht	Werkomstandigheden
ZO-10-GR-065	3	Profiel	A-B
ZO-10-GR-066	3	Profiel	A-B
ZO-10-GR-067	3	Overzicht	Werkomstandigheden
ZO-10-GR-068		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-069		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-070		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-071		Overzicht	Zichtbare verstoringen
ZO-10-GR-072		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-073		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-074		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-075		Overzicht	Oudere muur herbruikt in loods
ZO-10-GR-076		Overzicht	Oudere muur herbruikt in loods
ZO-10-GR-077		Overzicht	Oudere muur herbruikt in loods
ZO-10-GR-078		Overzicht	Zichtbare verstoringen
ZO-10-GR-079		Overzicht	Zichtbare verstoringen

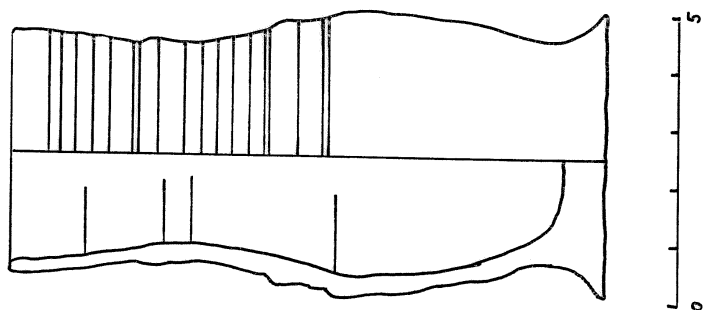
ZO-10-GR-080		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-081		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-082		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-083		Overzicht	Oudere muur herbruikt als scheidingsmuur
ZO-10-GR-084		Overzicht	Oudere muur herbruikt als scheidingsmuur
ZO-10-GR-085		Overzicht	Oudere muur herbruikt als scheidingsmuur
ZO-10-GR-086		Overzicht	Oudere muur herbruikt als scheidingsmuur
ZO-10-GR-087		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-088		Overzicht	Onveilige situatie terrein
ZO-10-GR-089	2	Overzicht	Werkomstandigheden
ZO-10-GR-090	2	Overzicht	Werkomstandigheden
ZO-10-GR-091	2	Vlak	Vlak 2
ZO-10-GR-092	2	Vlak	Vlak 2
ZO-10-GR-093	2	Vlak	Vlak 2
ZO-10-GR-094	2	Vlak	Vlak 2
ZO-10-GR-095	2	Vlak	Vlak 2
ZO-10-GR-096	2	Vlak	Vlak 2
ZO-10-GR-097	2	Vlak	Vlak 2
ZO-10-GR-098	2	Vlak	Vlak 2
ZO-10-GR-099	2	Profiel	C-D
ZO-10-GR-100	2	Profiel	C-D
ZO-10-GR-101	2	Profiel	D-A
ZO-10-GR-102	2	Profiel	D-A
ZO-10-GR-103	2	Profiel	A-B
ZO-10-GR-104	2	Profiel	A-B
ZO-10-GR-105	2	Profiel	B-C
ZO-10-GR-106	2	Profiel	B-C
ZO-10-GR-107	2	Detail	Sporen 8, 21, 6
ZO-10-GR-108	2	Detail	Sporen 8, 21, 6
ZO-10-GR-109	2	Detail	Sporen 8, 21
ZO-10-GR-110	2	Detail	Sporen 8, 21
ZO-10-GR-111	2	Overzicht	Grondwater na 1 dag
ZO-10-GR-112	2	Overzicht	Grondwater na 1 dag
ZO-10-GR-113	1	Overzicht	Grondwater na 1 dag
ZO-10-GR-114	1	Overzicht	Grondwater na 1 dag

Bijlage 4: Ceramiektekeningen

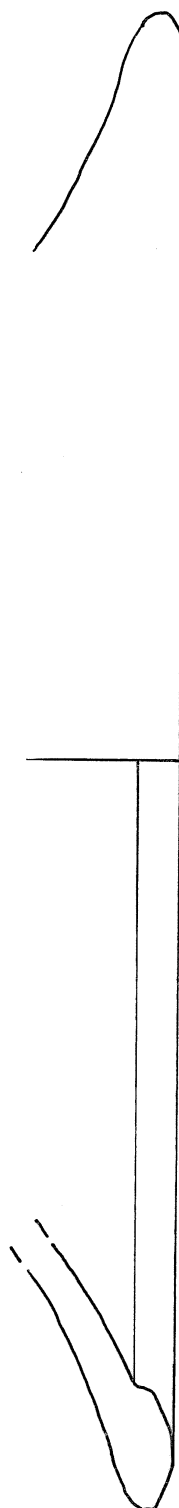
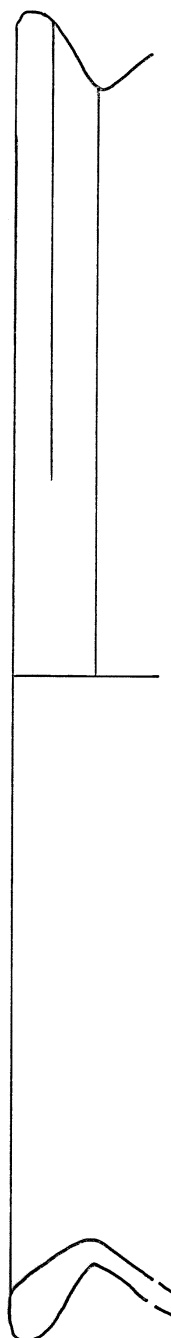
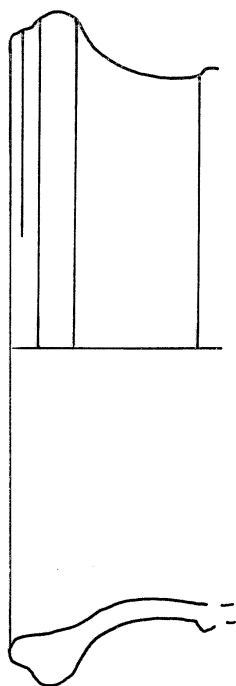

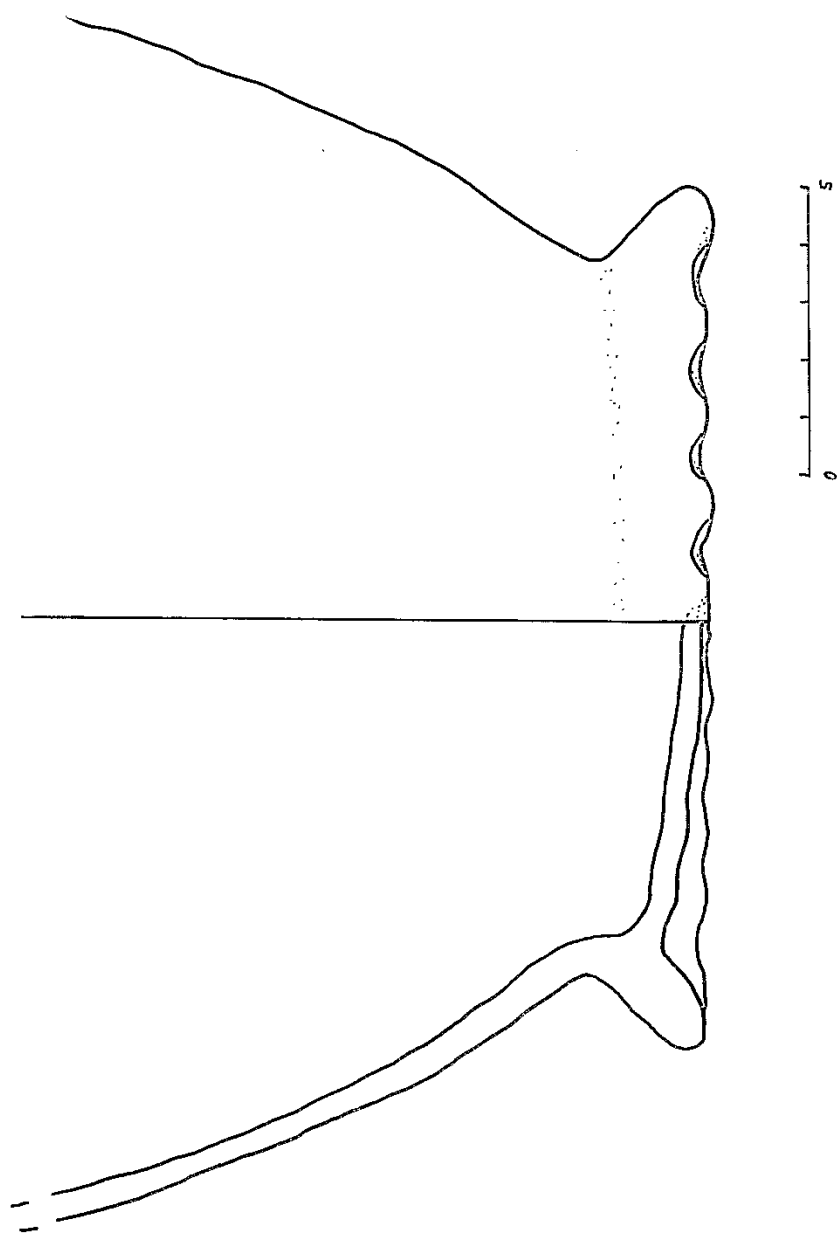
ZO-10-GR-48 sp.4

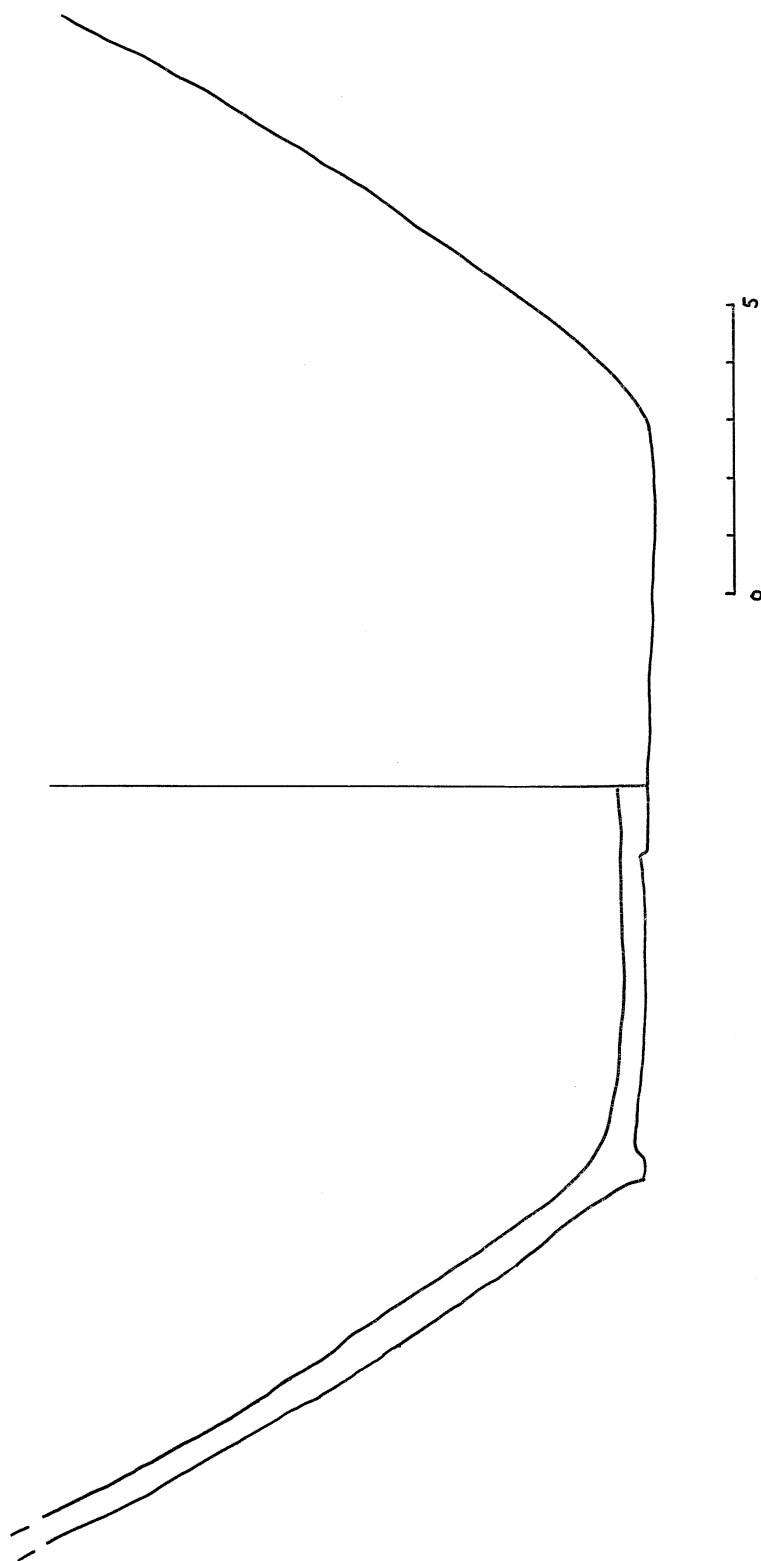
ZO-10-GR-46 sp.5

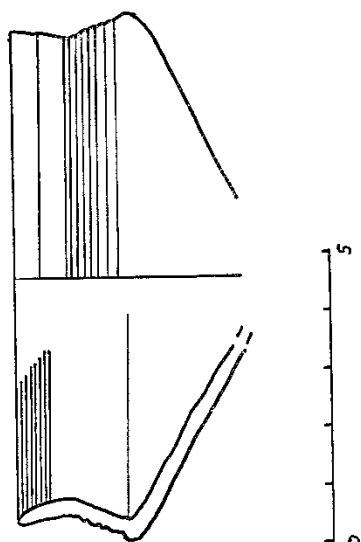
ZO-10-GIR-46 Sp. 5

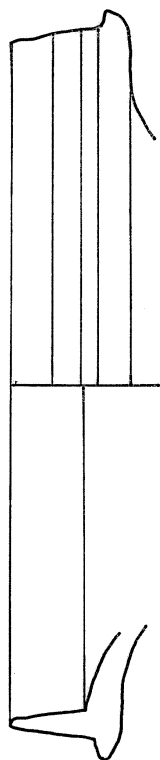
ZD-10-GR-10 Sp. 5

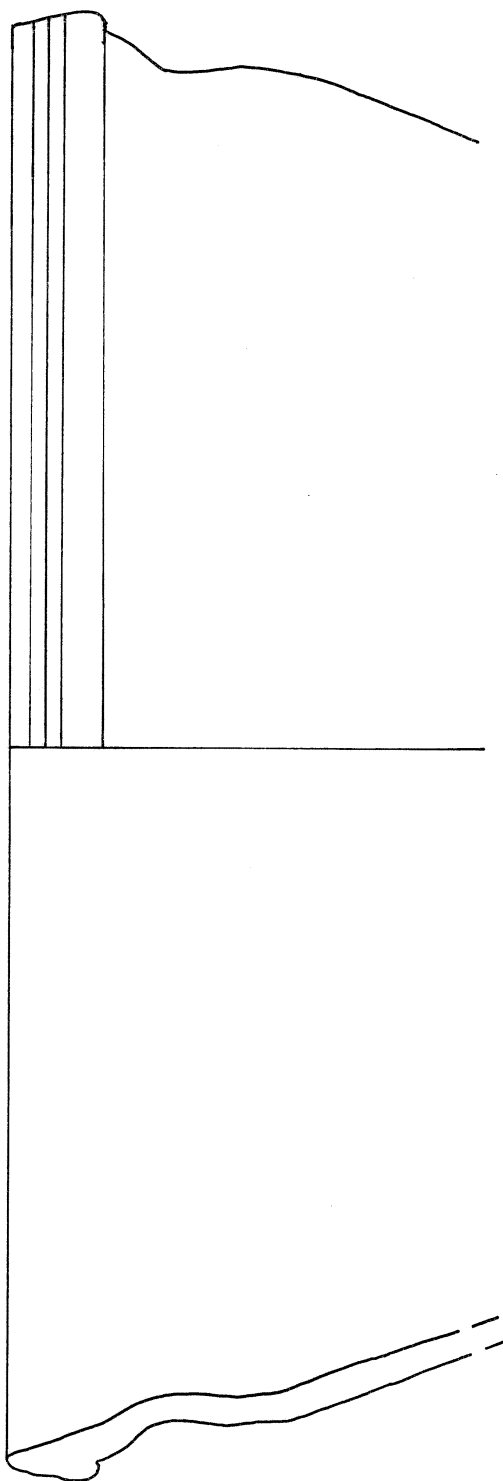
ZO-10-GR-19 sp. 5

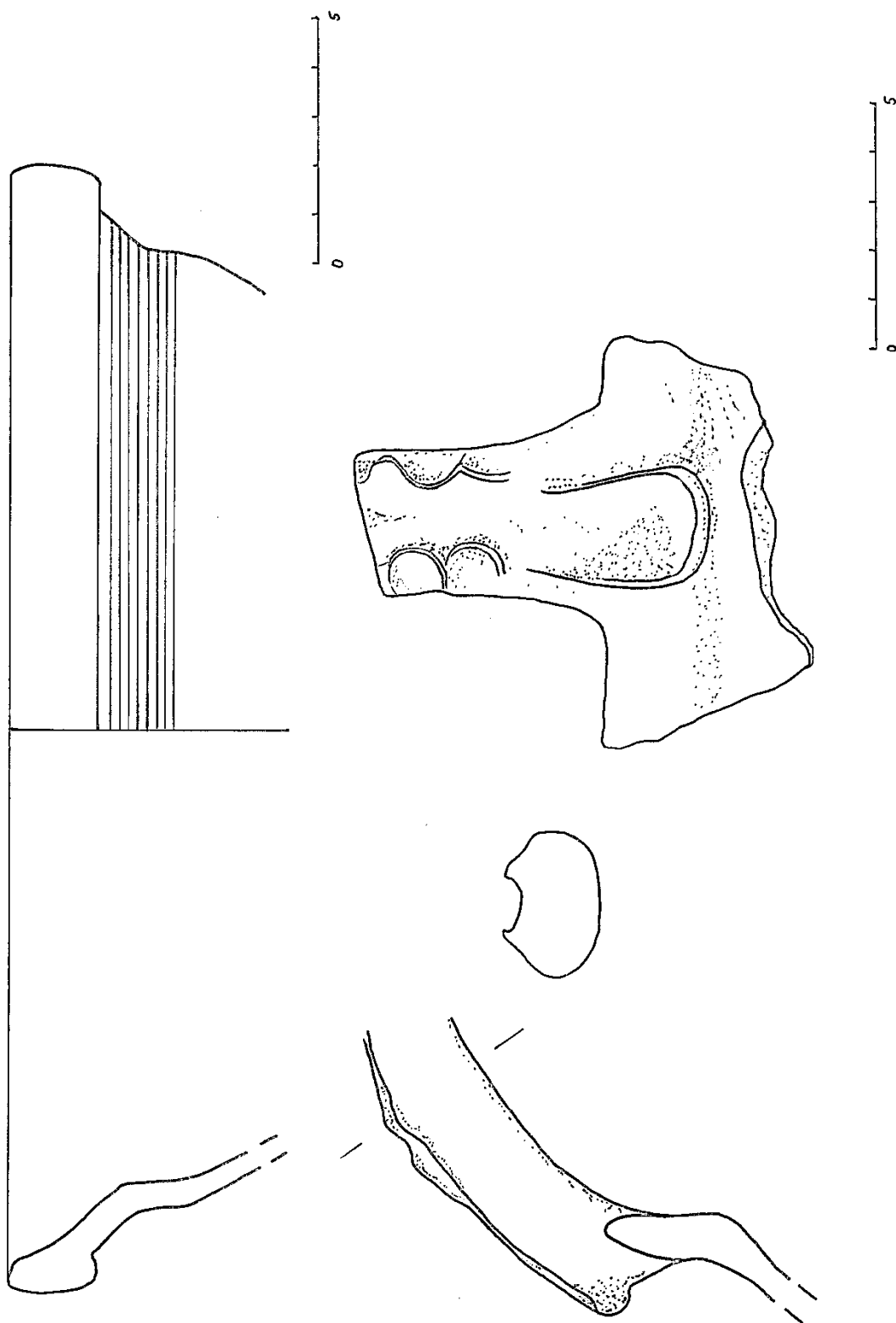
ZO-10-GR-51 Sp4

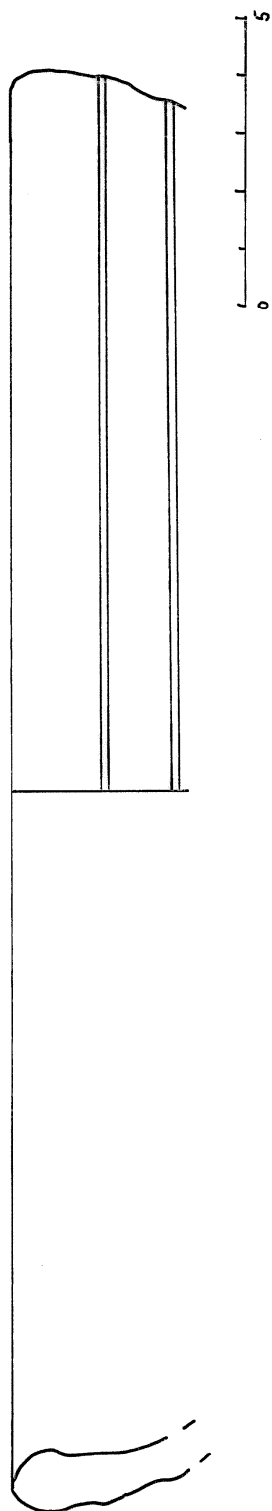
ZO-10-GR-14 Sp. 6

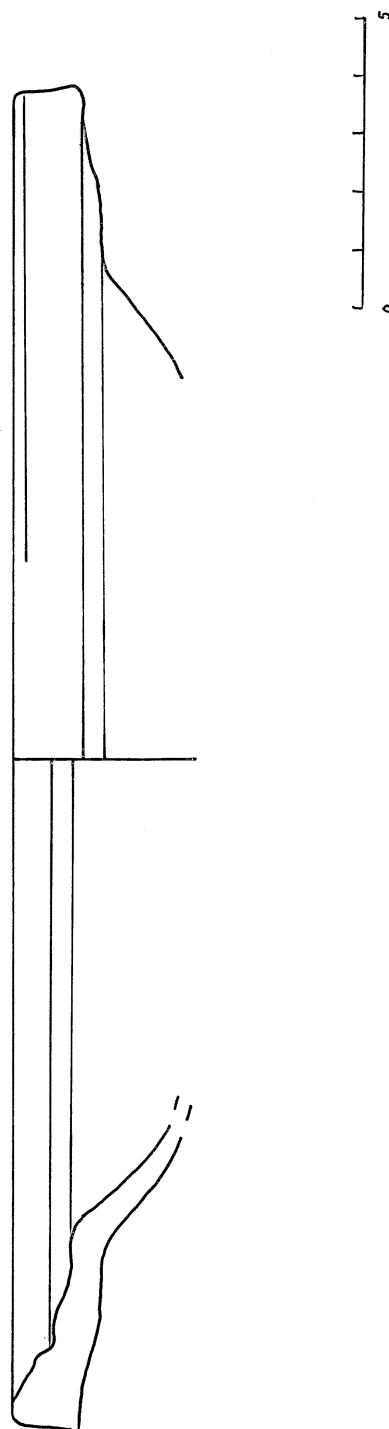
ZO-10-GR-14 Sp. 6

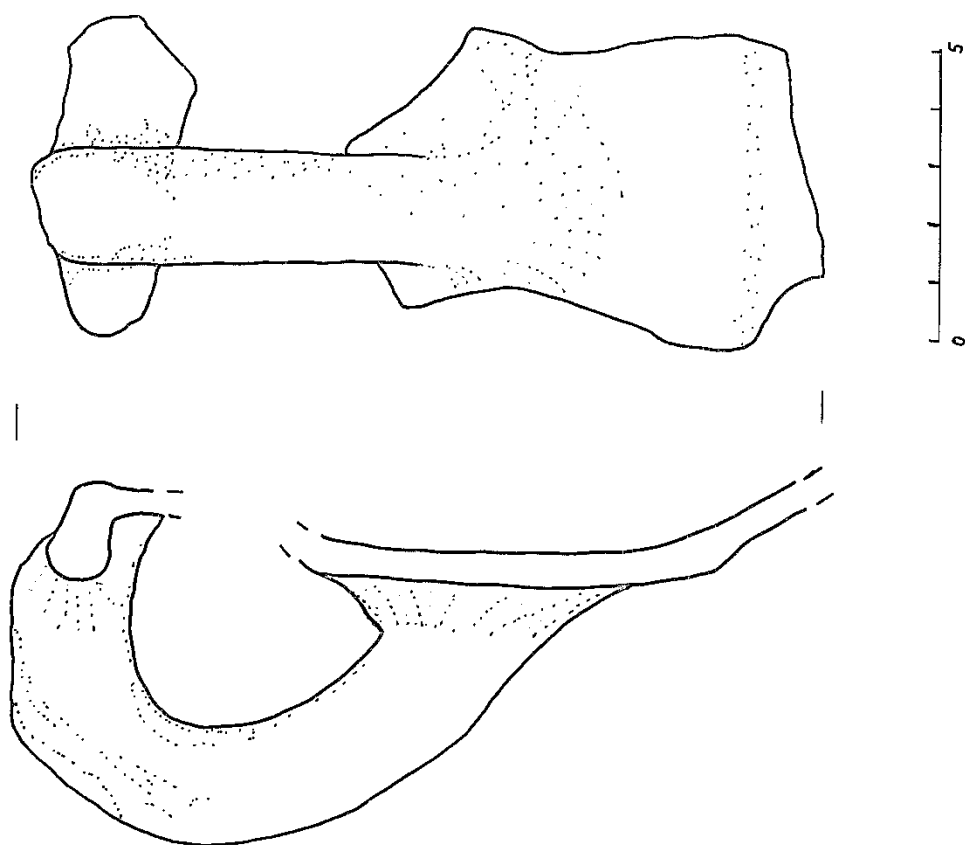
ZO-10-GR-31 sp. 12

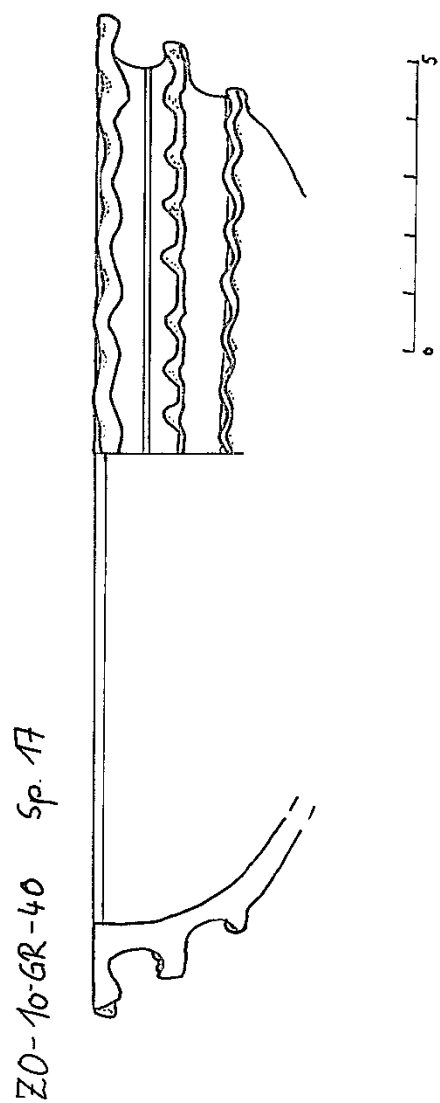

ZO-10-GR-55 sp. 15

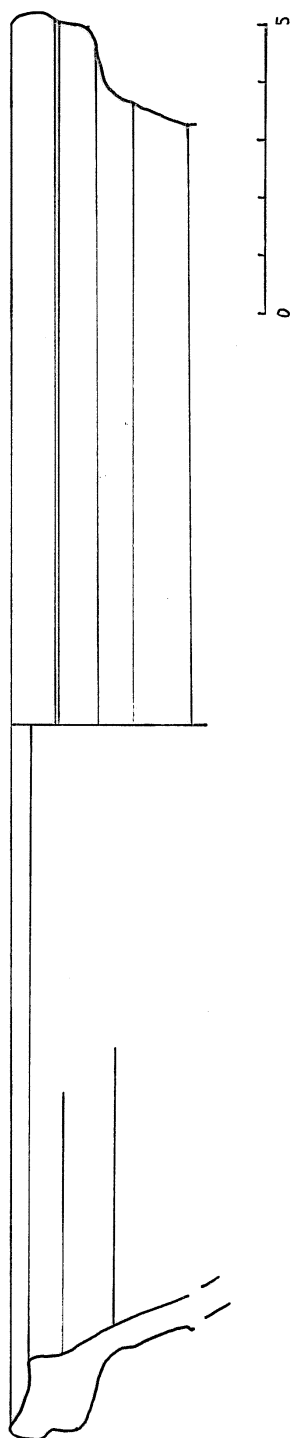

ZO-10 - GIK-55 sp. 15

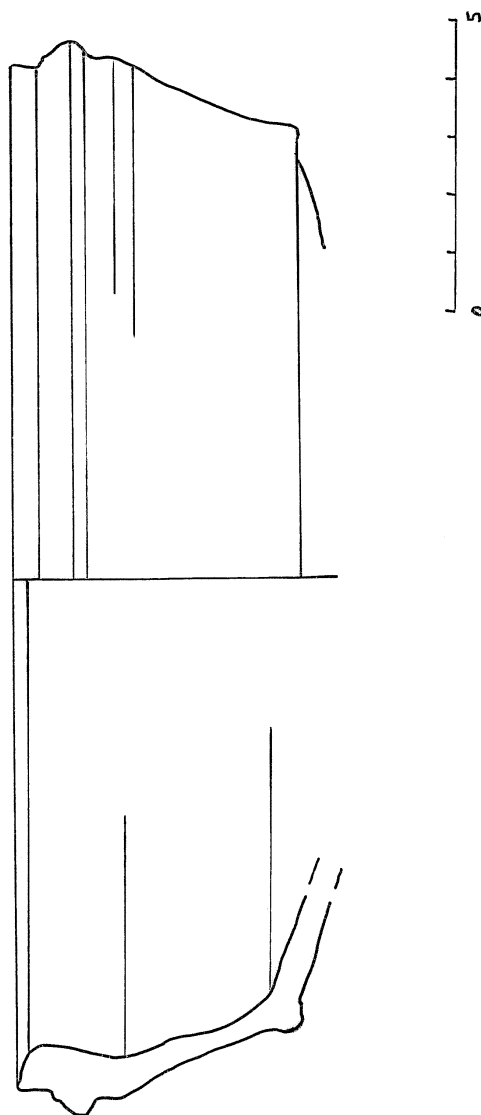

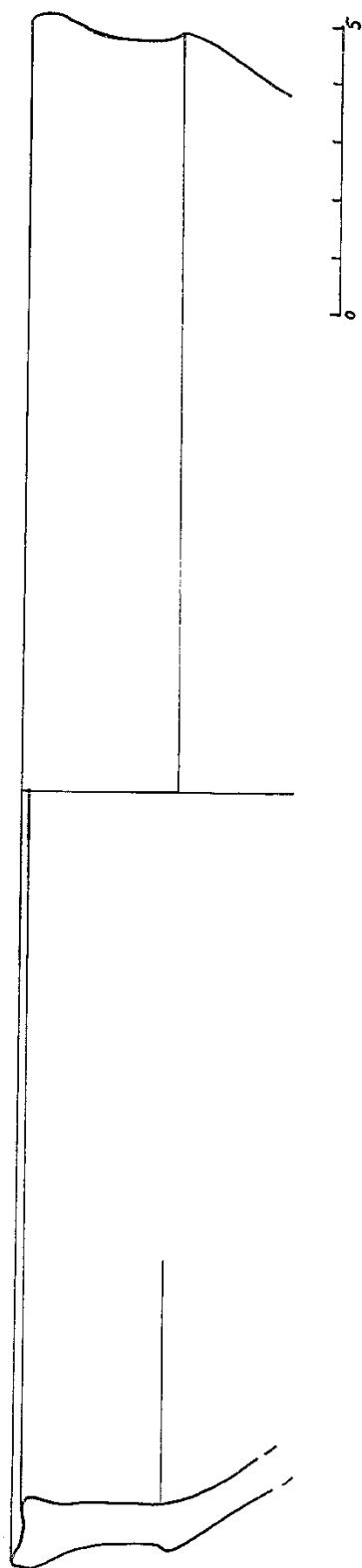
ZO-10-GR-29 Sp.18

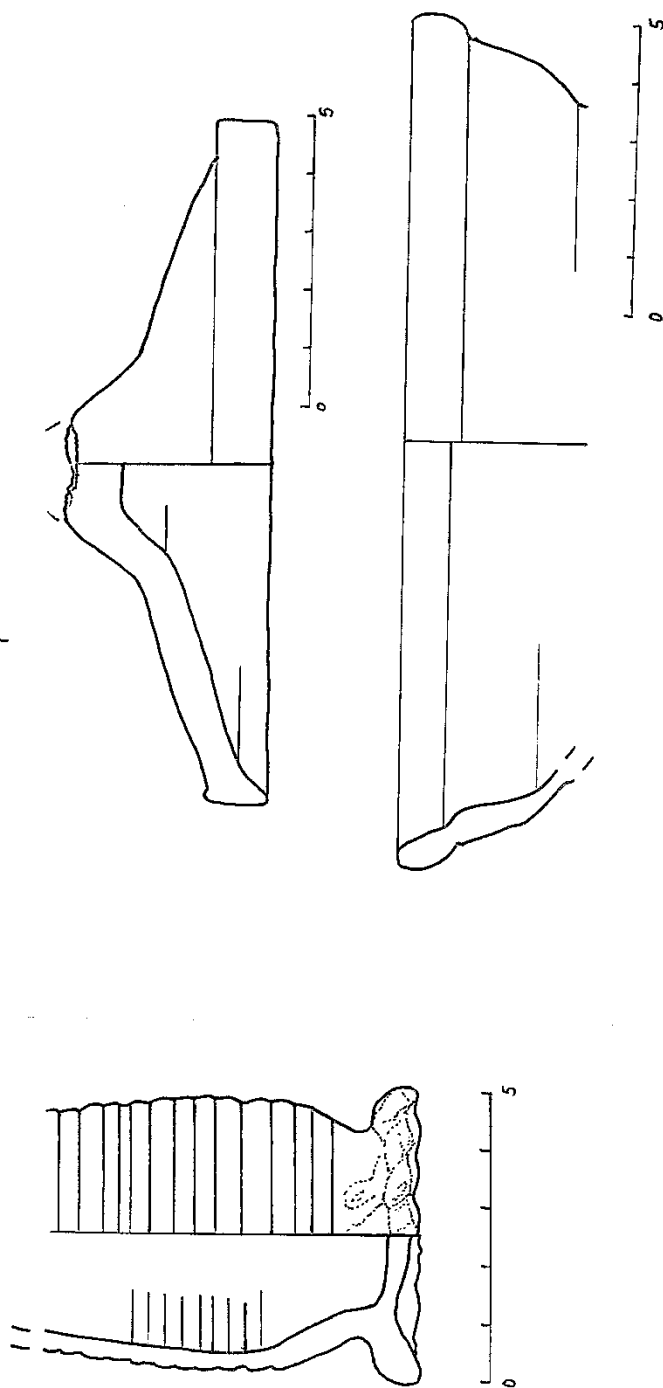
ZO-10-GR-08 Sp.19

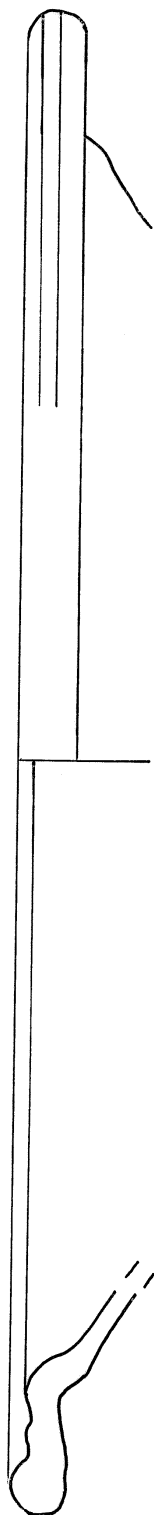
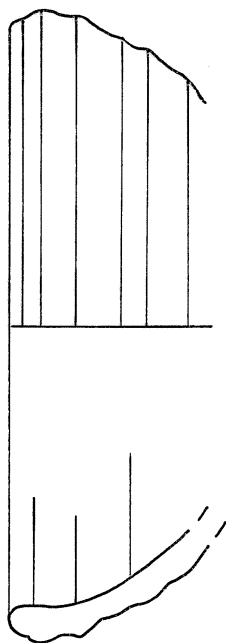
ZU-10-GR-08 Sp 13

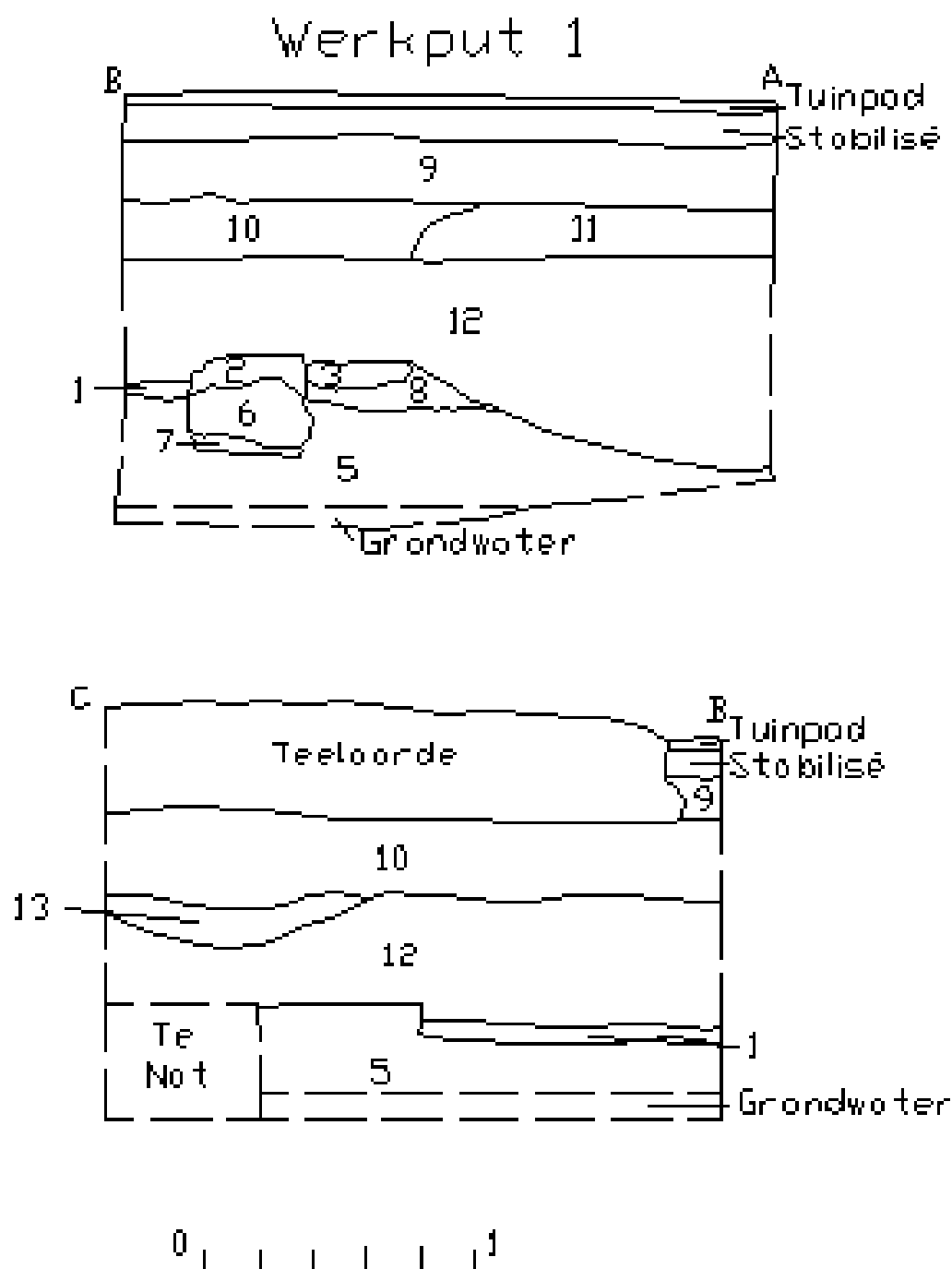
ZO-10-GR-01 Sp 20

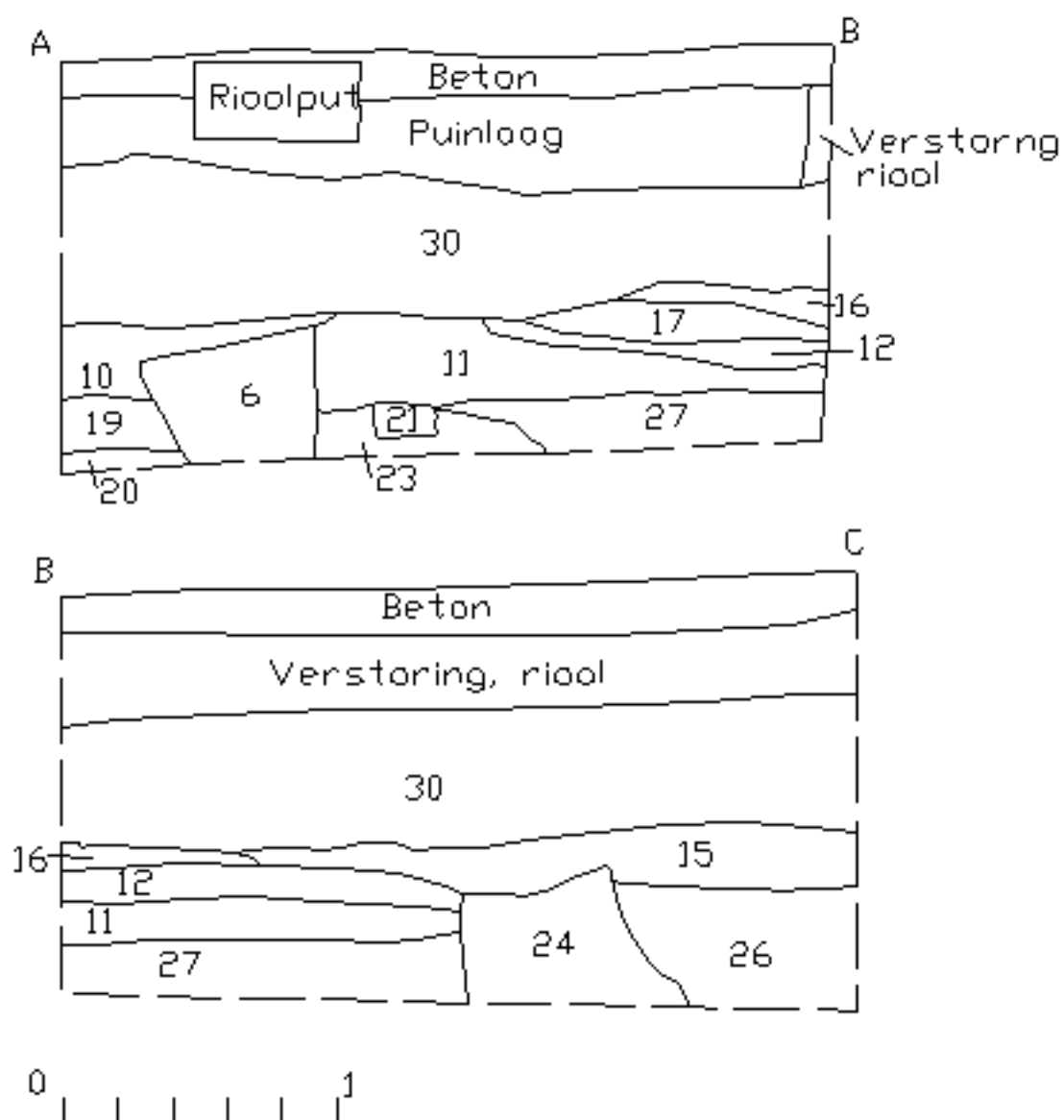
ZO-10-GR-21 Sp. 26

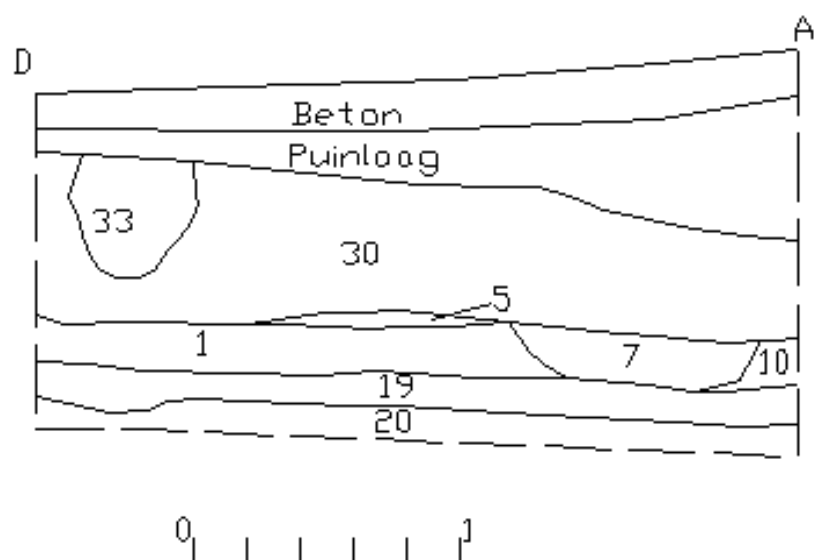
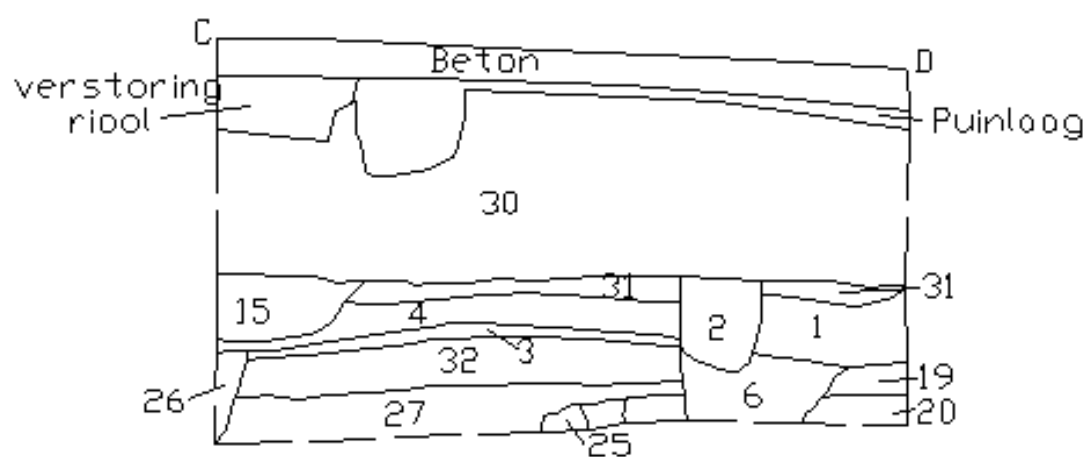

Bijlage 5: Profieltekeningen

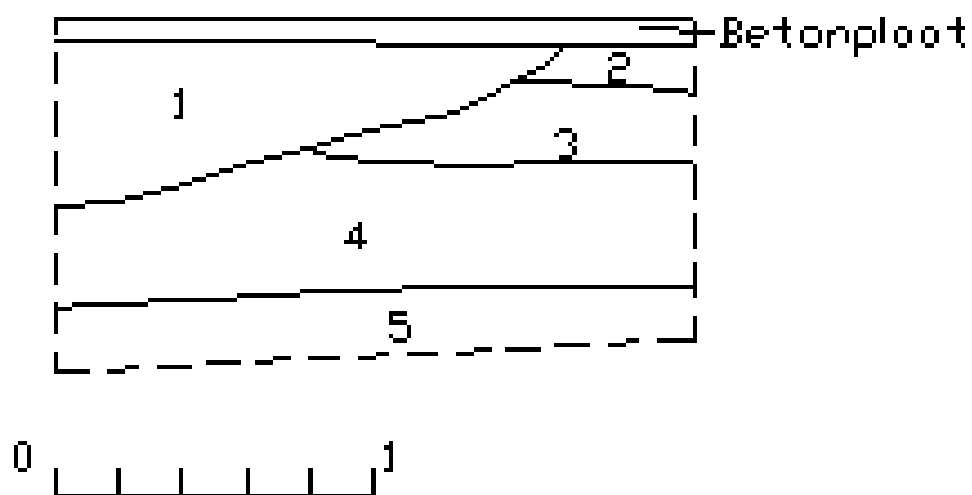

Werkput 2

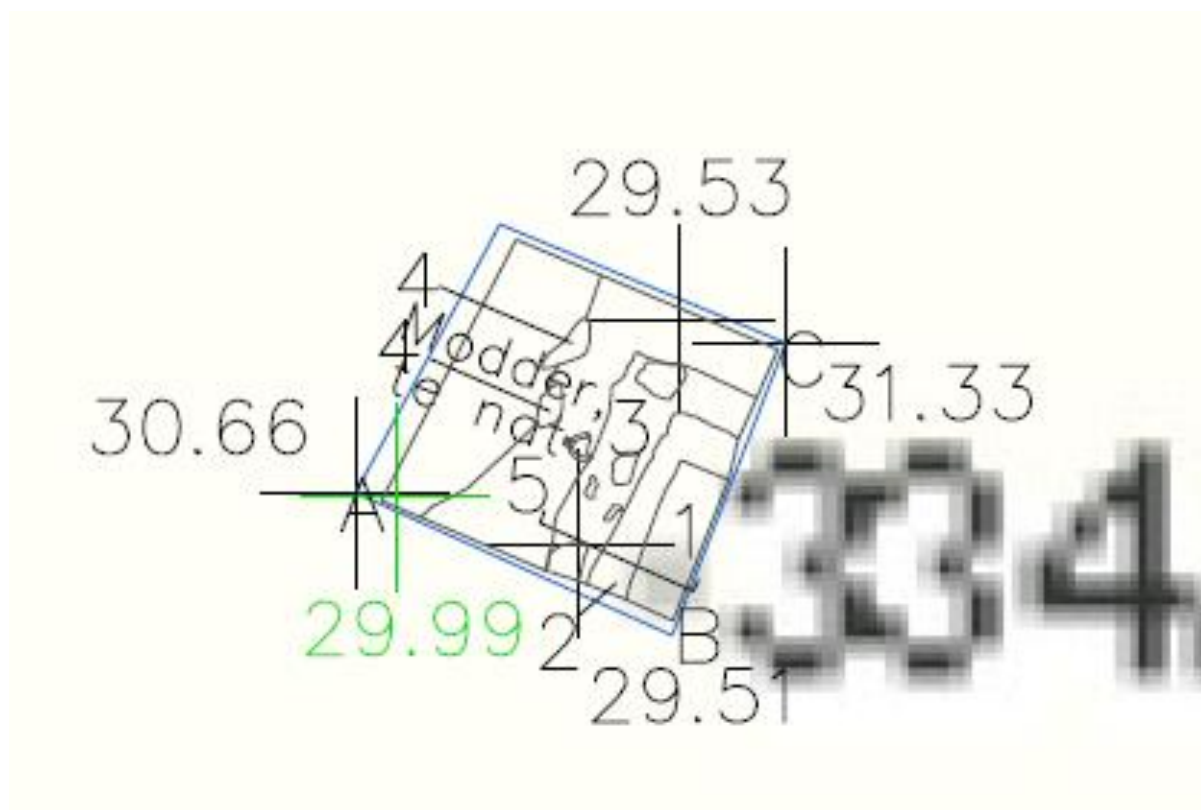

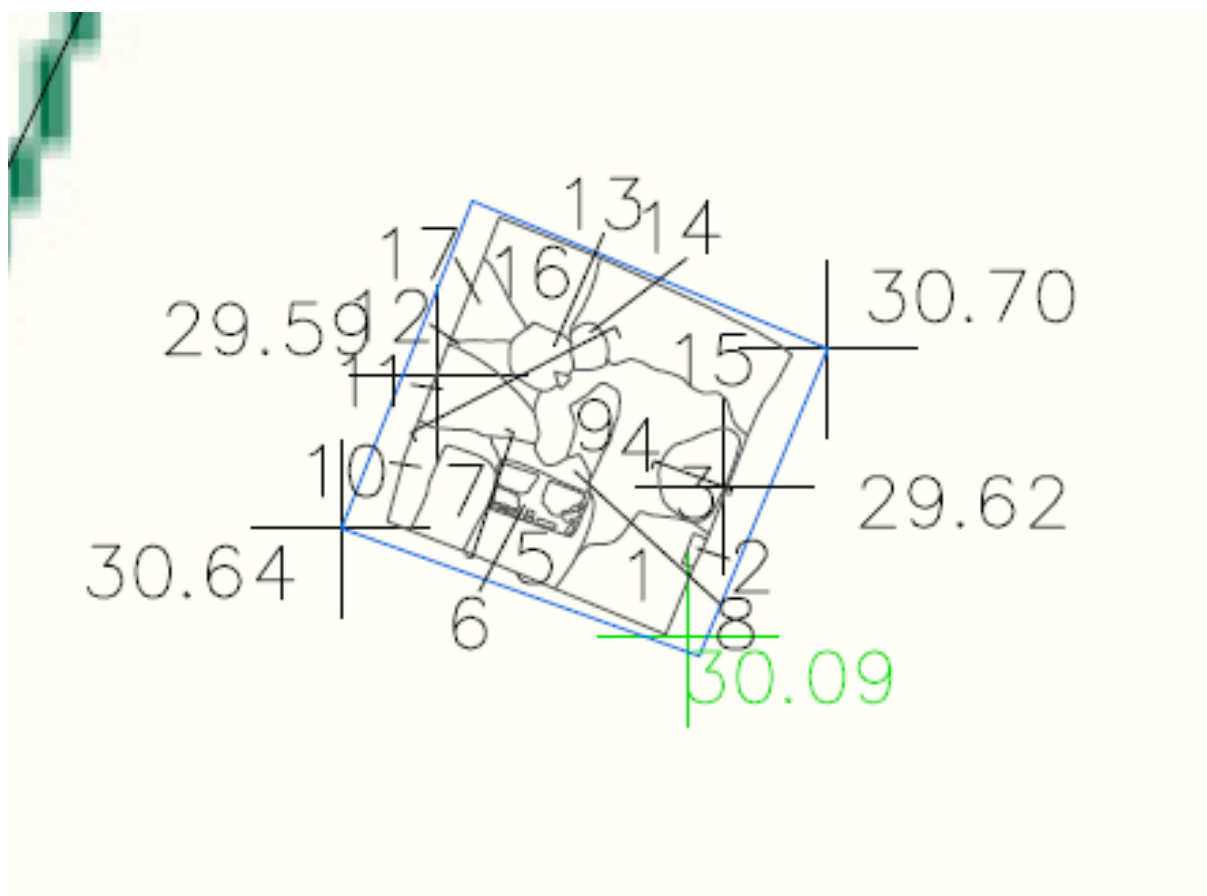
Werkput 3

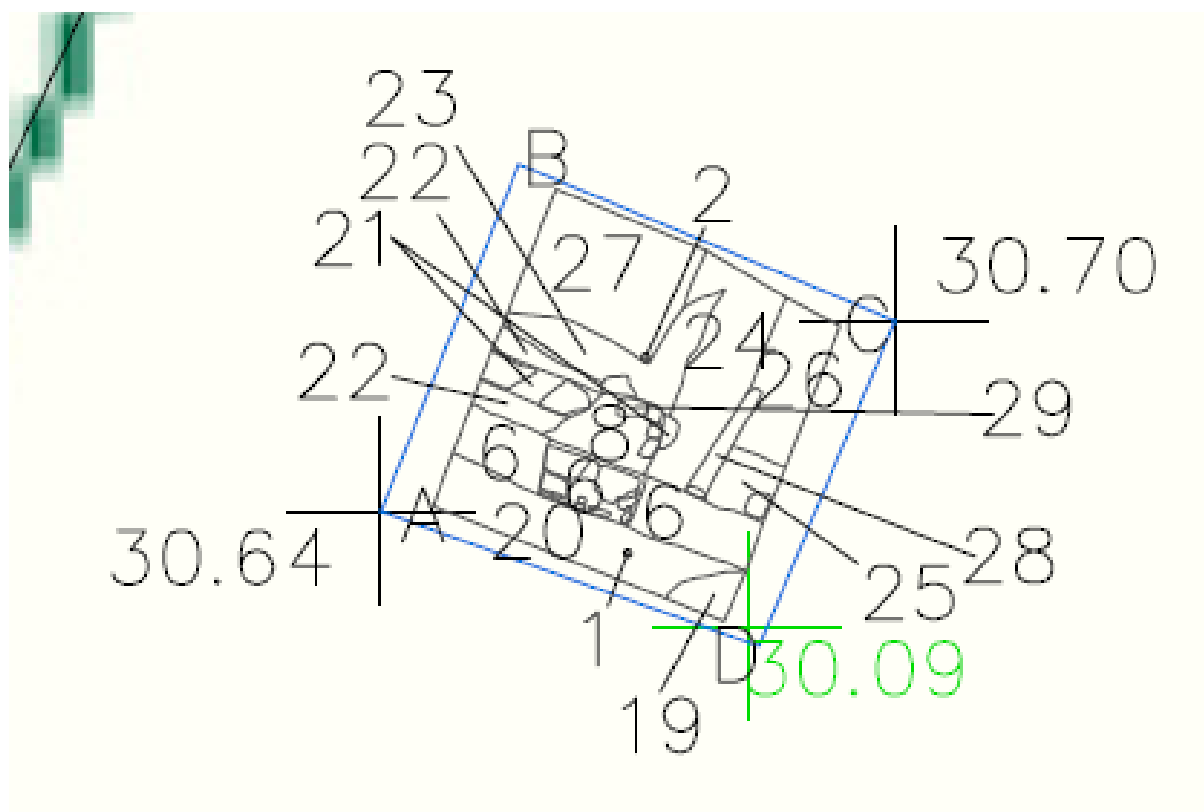
Bijlage 6: Opgravingsplannen

Werkput 1, vlak 1

Werkput 2, vlak 1

Werkput 2, vlak 2